

Boligsocial helhedsplan for Sundholmsvej kvarteret

December 2008

VIBO

AAB

Lejerbo

Hovedstadens Almennyttige Boligselskab

Indledning	4
1 Motivation og baggrund	4
1.1 Økonomi.....	5
2 Beskrivelse af området	5
3 Afdelingernes udfordringer og potentialer	7
3.1 Analyse af de boligsociale udfordringer	8
4 Eksisterende og kommende boligsociale tiltag.....	11
4.1 Helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret	11
4.2 Lejerbos "Fra hærværk til netværk"	11
4.3 Områdeløft	12
5 Tilgang og temaer	16
Hovedtemaer og aktiviteter	18
6 Bomiljø og Naboskab.....	18
6.1 Ejendomsfunktionær version 2.0	19
6.2 Miljøambassadørerne.....	20
6.3 Kvartersvægterne	21
6.4 Mål	23
6.5 Milepæle.....	23
6.6 Succeskriterier.....	23
7 Børn og unge	23
7.1 Gang i Gården.....	24
7.2 Værestedet.....	25
7.3 Lommepengeprojekt.....	25
7.4 Mål	26
7.5 Milepæle.....	26
7.6 Succeskriterier.....	27
8 Integration og netværk	27
8.1 Familiekurset.....	27
8.2 Mål	29
8.3 Milepæle.....	29

8.4	Succeskriterier.....	29
9	Naboskolen.....	30
9.1	Målgruppe	30
9.2	Aktiviteter i Naboskolen	30
9.3	Samarbejdspartnere og organisering.....	32
9.4	Mål	32
9.5	Milepæle og succeskriterier	32
	Organisation og projektledelse.....	33
10	Organisationen	33
10.1	Styregruppe.....	33
10.2	Temafølgegrupper.....	34
11	Projektledelse.....	34
11.1	Fælles aktivitetsmidler	35
11.2	Midler til frivillighedspleje	35
11.3	Opstartsfasen	35
11.4	Forankringsfasen.....	36
11.5	Evalueringsfasen	36
	Økonomi	39

Indledning

---

1 Motivation og baggrund

Sundholmsvej kvarteret på Amager har i mange år været præget af væsentlige boligsociale problemer. Tidligere har problemerne koncentreret sig omkring Telemarksgade, men har bredt sig til hele kvarteret. Utilpassede børn og unge fylder meget i gård- og gadebilledet med hærværk, småkriminalitet og trusler. Dette er med til at skabe utryghed for de øvrige beboere i kvarteret og er medvirkende årsag til at de velfungerende familier flytter.

Derfor er der behov for at gøre en indsats på flere fronter og på tværs af boligorganisationer og afdelinger. På den baggrund har Gullandsgården som administreres af DAB, på vegne af alle almene afdelinger i området søgt om midler fra Landsbyggefondens 2008/9 pulje til en fælles indsats for de almene boligafdelinger under overskriften 'Familieliv og Netværk'. I samme ansøgningsrunde har VIBO søgt om en udvidelse af deres indsats i og omkring Telemarksgade.

Landsbyggefonden har givet foreløbigt tilsagn om støtte til både den fælles ansøgning og til udvidelsen af helhedsplanen for Telemarksgade. Imidlertid er kravet at de to foreløbige planer sammentænkes til én fælles helhedsplan, med udgangspunkt i den eksisterende boligsociale indsats i Telemarksgade. I deres tilsagnsskrivelse af 13. maj 2008 skriver Landsbyggefonden:

'...det er Fondens krav, at der i den videre proces med ansøgningen for Telemarksgadekvarteret og Sundholmsvej kvarteret arbejdes for at skabe en fælles helhedsplan med en fælles styregruppe og sekretariat. Den fælles helhedsplan skal tage udgangspunkt i den allerede eksisterende helhedsplan for Telemarksgadekvarteret. Den fælles helhedsplan skal således udgøre en arealmæssig, personalemæssig og økonomisk udvidelse af den allerede eksisterende indsats, således det sikres, at den viden, de ressourcer og den erfaring, som findes i Telemarksgadeindsatsen fastholdes og bruges fremadrettet i forhold til den fremtidige indsats i hele Sundholmsvej kvarteret.(...) Den fælles helhedsplan skal beskrive en indsats med synlighed i hele området.(...) Den fælles helhedsplan skal tillige indeholde overvejelser om samarbejdet med det kommende områdeløft.' (Landsbyggefonden, 13. maj 2008)

Denne helhedsplan er resultatet af denne sammentænkning og skal således skabe et samlet fundament for en fælles indsats på tværs af afdelinger og boligorganisationer, hvor aktiviteter – nye som gamle – koordineres og udvikles i fællesskab. Ud over opgaven med at sikre et ligeværdigt og godt samarbejde mellem de almene boligafdelinger, skal der også være et tæt samarbejde med kommunens områdeløft for Sundholmsvej kvarteret.

Helhedsplanen har som overordnet formål at sætte en forandringsproces i gang i kvarteret, så det kommer til at fremstå som et tryggere boligområde, hvor beboerne trives og er tilført en øget lokal og personlig handlekompetence. Samtidig er målet at give kvarteret et image, der betyder at folk bor der som følge af et aktivt tilvalg, og ikke fordi de ikke har andre muligheder.

Med dette overordnede mål er helhedsplanen med til at understøtte målene i Socialforvaltningen i Københavns Kommune om, at fremme integrationen af socialt udsatte borgere i boligområdet og samfundet, at forebygge kriminalitet og fremme den oplevede tryghed blandt beboerne samt at forbedre boligområdernes image.

1.1 Økonomi

Helhedsplanen for Telemarksgade fik i 2007 tilsagn om støtte på 8,7 mio. kr. eksklusiv medfinansiering. Ansøgningen om udvidelsen af den allerede godkendte helhedsplan for Telemarksgade og den fælles ansøgning "familieliv og netværk" for alle de almene boligafdelinger har fået et foreløbigt fælles tilsagn på 9.319.256 kr. eksklusiv medfinansiering. Med 25 % medfinansiering, som Landsbyggefonden stiller som minimumskrav, er den samlede investeringsramme således på godt 24 mio. kr., se tabellen nedenfor.

	LBF	krav til medfinansiering	samlet investeringsramme
Helhedsplan for Telemarksgade	8.700.000	2.900.000	11.600.000
Fælles tilsagn til fælles helhedsplan	9.319.256	3.106.419	12.425.675
i alt	18.019.256	6.006.419	24.025.675

Landsbyggefonden skriver i sit tilsagn:

'Fonden er villig til at overveje en rimelig forhøjelse heraf (med forholdsmæssigt krav om forhøjelsen af medfinansieringen), hvis partnerne er af den opfattelse, og kan dokumentere, at dette vil være til gavn for området.' (Landsbyggefonden, 13. maj 2008)

I udviklingen af denne helhedsplan er der et samlet budget på **27.855.064** mio. kr. inklusiv 25% lokal medfinansiering. Dvs. Landsbyggefonden forventes at støtte med **20.892.203** kr.

Der er således tale om en betragtelig tilførsel af ressourcer til området de kommende fem år og der er derfor potentielt rigtigt gode muligheder for at igangsætte et tværgående og helhedsorienteret udviklingsarbejde, der for alvor vil løfte kvarteret både socialt og fysisk. Ikke mindst fordi der samtidig igangsættes et kommunalt områdeløft, der giver mulighed for at kvarteret som helhed også fysisk får et løft. Uden koordination kan to store udviklingsindsatser dog hurtigt blive en ulempe frem for en fordel derfor er et tæt samarbejde helt afgørende for at opnå den ønskede synergieffekt.

Dette skal ske dels igennem lokalefællesskab og samarbejde i det daglige og dels gennem deltagelse i hinandens styregrupper. På den måde søges det sikret at indsatserne ikke bliver overlappende men supplerende for hinanden.

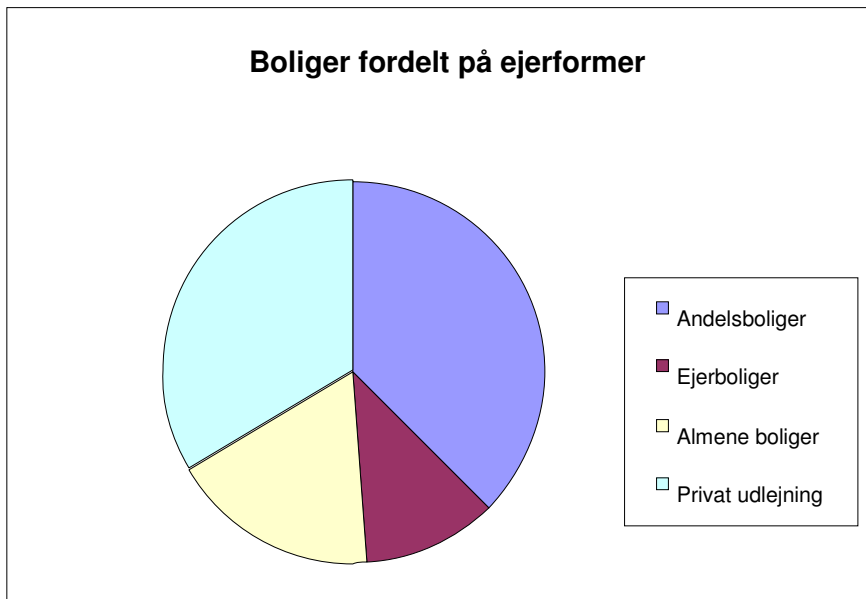
2 Beskrivelse af området

Sundholmvejskvarteret ligger på det nordvestlige Amager. Geografisk er kvarteret afgrænset af Amagerbrogade mod nordøst, Englandsvej mod sydøst, Peder Lykkes Vej mod syd, Brydes Alle og Amager Fælledvej mod vest og endelig Hollænderdybet mod nord. Kvarteret er attraktivt beliggende med cykelafstand til centrum og Amager Fælled. Desuden skaber metrostationerne ved Amager Torv og DR-byen tilgængelighed og knytter kvarteret sammen med det øvrige København.

Sundholmvejsvejkvarteret er et område med forskellige boligejformer. I alt bor der omkring 12.000 mennesker. Heraf bor ca. 4.000 – eller hver tredje af området beboere – i almene boliger, på trods af disse udgør knapt 20% af den samlede boligmasse. Dvs. at de almene husstande er noget større end husstandene i de øvrige ejerformer, hvilket primært skyldes boligsammensætningen, da en stor del af ejer- og andelsboligmassen er klassisk Københavnerbebyggelse domineret af to- og treværelses lejligheder.

3 Afdelingernes udfordringer og potentialer

De almene boliger er fordelt i 22 store og små boligafdelinger, hvoraf de 14 indgår i helhedsplanen. Nedenfor er en oversigt over de afdelinger der indgår i helhedsplanen.

AAB	afd 66	86	
AAB	afd 73	40	
AAB i alt		126	10,7
Lejerbo	040-0	21	
Lejerbo	216-0	36	
Lejerbo	404-0	26	
Lejerbo	021-0	94	
Lejerbo i alt		177	15,0
DAB	1810 Gullandsgaarden	224	19,0
VIBO	14	72	
VIBO	16	114	
VIBO	33	161	
VIBO	12	51	
VIBO	53	48	
VIBO	819	31	
VIBO	40	178	
VIBO i alt		655	55,4
i alt	15	1182	100,0

Disse boligafdelinger løfter en omfattende boligsocial opgave. Som i andre almene boligområder landet over bor her mange børn og unge, mange voksne med ringe eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet, mange med indvandrerbaggrund og mange med lave indkomster. Der er derfor en række udfordringer, der karakteriserer disse afdelinger i højere eller mindre grad såvel området som sådan. I de relativt kedelige fysiske omgivelser på gaden ses ligegyldighed og hærværk, et problem der også karakteriserer mange af de almene gårdmiljøer, der ikke er aflåste og derfor tilgængelige for alle. Det skaber en generel utryghed i området, særligt for de ældre

beboere, og det påvirker beboernes trivsel negativt ligesom det er medvirkende til at skabe et dårligt image for den almene sektor. Endvidere giver det store omkostninger til vedligeholdelse.

3.1 Analyse af de boligsociale udfordringer

BOMILJØ OG NABOSKAB

Tryghed

Københavns Kommune har hyret NIRAS til at udarbejde en trivselsundersøgelse for 13 almene boligområder i kommunen, hvoraf dele af Sundholmsvejskvarteret er indeholdt. Selvom undersøgelsen dækker hele kommunen og ikke kun området som er indbefattet af helhedsplanen for Sundholmsvejskvarteret antages det at undersøgelsen i et vist omfang passer på Sundholmsvejskvarteret. I trivselsundersøgelsen er en betydelig andel af beboerne som finder udendørsarealerne i deres boligområde utrygt om aftenen (43 pct.). Hele 14 pct. af de adspurgte beboere vælger ikke at gå ud efter mørkets frembrud. I dagtimerne er billedet et andet. Her føler 93 pct. sig trygge i deres boligområde, ligesom beboerne generelt føler sig trygge når de befinder sig i egen bolig.

Følelsen af utryghed er størst blandt de ældste beboere, hvor knap halvdelen af beboerne over 65 år ikke bevæger sig ud om aftenen. Kvinderne i boligområderne føler sig generelt mindre trygge end mændene. Der er ikke forskel på, hvor trygge beboere med henholdsvis dansk og udenlandsk baggrund føler sig.

Kriminalitet

I trivselsundersøgelsen giver over en tredjedel af beboerne i de 13 almene boligområder udtryk for at have oplevet hærværk på deres ejendele eller den bygning de bor i, inden for det sidste år. Et større mindretal af beboerne har ydermere inden for det seneste år været udsat for henholdsvis tyveri, indbrud, vold eller trusler om vold, samt tilråb eller anden chikane. Ældre beboere har mindre grad end de yngre været udsat for de ovenstående typer af kriminalitet, men føler sig alligevel i højere grad utrygge end de yngre. Derfor er der også brug for at arbejde med den oplevede tryghed og ikke kun med forventede årsager til utrygheden.

BØRN OG UNGE

Aldersfordeling

Beboersammensætningen, i afdelingerne indbefattet af helhedsplanen, skiller sig på en række parametre tydeligt ud i forhold til Københavns Kommune gennemsnit.

Afdeling	Personer 0-17 år i pct.	Personer 18-64 år i pct.	Personer over 64 år i pct.
VIBO afd. 153	42	56	2
VIBO afd. 116	33	61	6
VIBO afd. 140	38	57	5
VIBO afd. 114	33	62	5
Lejerbo, Islandsgården	29	60	11
DAB, Gullandsgården	31	65	5
VIBO, afd. 112	32	60	8
Københavns Kommune	17	72	11

Som det fremkommer af tabellen er der i afdelingerne en underrepræsentation af personer over 64 år i forhold til det kommunale gennemsnit (10,7 pct.) på nær afdeling 210 (10,5pct.), ligesom andelen af personer mellem 18 og 64 år ligger mellem 16 pct. (Liflandsgade) og 10 pct. (Lefosgade) under det kommunale gennemsnit (72,1).

Børn og unge

Tabellen viser procentdelen af aldersgrupperingen af børn i afdelingerne og i kommunen

Afdeling	Børn 0-6 år i pct.	Børn/unge 7-17 år i pct.	pct. i alt
VIBO afd. 153	23	19	42
VIBO afd. 116	10	23	33
VIBO afd. 140	12	26	39
VIBO afd. 114	14	19	33
Lejerbo, Islandsgården	11	19	29
DAB, Gullandsgården	9	22	31
VIBO, afd. 112	14	18	32
Københavns Kommune	8	9	17

Især andelen børn i afdelingerne varierer kraftigt i forhold til det kommunale gennemsnit. Samlet har afdelingerne mellem 12 pct. (Afd. 210) og 25 pct. (Liflandsgade) flere personer i aldersgruppen 0-18 end det kommunale gennemsnit og endnu tydeligere er forskellen i aldersgruppen 7-17 år, hvor alle afdeling har mere end 9 pct. flere personer i den kategori end København Kommune som helhed.

Husstandstyper

Som aldersfordelingen har også husstandstyperne en signifikant anderledes sammensætning i afdelingerne i forhold til Københavns Kommune.

Afdeling	Enlige uden børn i pct.	Enlige med børn i pct.	Par uden børn i pct.	Par med børn i pct.	Husstande med indvandrere/efterkommere i pct.
VIBO afd. 153	31	28	6	26	63
VIBO afd. 116	36	29	6	19	56
VIBO afd. 140	26	28	8	24	65
VIBO afd. 114	19	24	17	28	47
Lejerbo, Islandsgården	43	23	11	14	35

DAB, Gullandsgården	23	24	18	25	34
VIBO, afd. 112	33	24	14	22	43
Københavns Kommune	52	6	18	13	19

Afdelingerne er kendetegnet ved at have en signifikant højere andel af enlige med børn i forhold til det kommunale gennemsnit. Andelen varierer mellem 29 pct. (Televænget 1) og 23 pct. (Afd. 210), hvilket er 17 pct. højere end det kommunale gennemsnit. Ligeledes er andelen af "Par med børn" højere i afdelingerne end det kommunale gennemsnit, hvilket ikke er overraskende taget i betragtning af at der er en klar overrepræsentation af børn i afdelingerne.

INTEGRATION OG NETVÆRK

Hvad angår husstande med indvandrere/efterkommere ses der også en signifikant overrepræsentation i afdelingerne i forhold til Københavns Kommune. Afdelingerne har mellem 34 pct. (Gullandsgården) og 65 pct. (Televænget II & III) husstande med indvandrere/efterkommere, hvilket er 15 pct. mere end Københavns Kommunes gennemsnit på 19 pct.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

Tabellen viser henholdsvis andelen af beboerne i afdelingerne og det kommunale gennemsnit i de nedenstående kategorier.

Afdeling	Arbejdsstyrken i pct.	Førtidspensionister i pct. af alle pensionister	Uden for erhverv i pct.	Arbejdsløse i pct.
VIBO afd. 153	67	60	28	11
VIBO afd. 116	46	66	32	7
VIBO afd. 140	45	64	31	9
VIBO afd. 114	63	45	22	4
Lejerbo, Islandsgården	52	41	21	7
DAB, Gullandsgården	64	54	19	5
VIBO, afd. 112	59	44	21	2
Københavns Kommune	68	23	14	3

Af tabellen ses det at flere af afdelingerne har en signifikant underrepræsentation af beboere som tilhører arbejdsstyrken. Kun afdelingerne Liflandsgade (67 pct.), Gullandsgården (64 pct.) og

Lerfosgade (63 pct.) har en arbejdsstyrke i nærheden af det kommunale gennemsnit på 68 pct. Hvad angår andelen af førtidspensionister fremgår det at afdelingerne har en signifikant overrepræsentation af beboere i denne gruppe, hvor det i flere afdelinger er over 50 pct. af alle pensionister der hører til i denne kategori (Liflandsgade 60pct., Televænget 1 66 pct., Televænget II & III 64 pct., Gullandsgården 54 pct.). Ligeledes er de samme afdelinger karakteriseret ved at have en højere arbejdsløshedsprocent blandt beboerne end København som helhed. Videre ses det af tabellen at personer uden for erhverv ligeledes er signifikant højere i afdelingerne end for kommunen, hvor tre af afdelingerne endda har en procentsats, der som minimum er det dobbelte af kommunens.

4 Eksisterende og kommende boligsociale tiltag

Københavns Kommune gennemfører som skrevet tidligere et områdeløft i kvarteret. Lejerbo er samtidigt ved at implementere deres godkendte helhedsplan 'Fra hæværk til netværk'. Indsatsen i deres fire afdelinger i Sundholmgadekvarteret er planlagt til at starte op i april 2009 og skal løbe i halvandet år og det er derfor oplagt at de to indsatser tænkes sammen.

I det følgende vil alle tre indsatser blive kortfattet beskrevet og samarbejdsrelationen til den fælles helhedsplan vil blive vendt.

4.1 Helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret

VIBO, som råder over ca. halvdelen af de almene boliger i kvarteret, har i de sidste 10 år haft en boligsocial indsats i form af BASIS 37 omkring Telemarksgade. Med Landsbyggefondens pulje til forebyggende og socialt arbejde har der været mulighed for at udvide denne indsats betragteligt. I april 2007 blev der således udarbejdet en helhedsplan for Telemarkskvarteret, hvori særligt problemer med omfattende hæværk og utilpassede børn og unge indgår som en central problemstilling. Helhedsplanindsatsen i Telemarksgadekvarteret blev startet op i foråret 2008, og indeholder både eksisterende og nye konkrete boligsociale initiativer delt op i tre overordnede rammer:

- Det boligsociale team
- Børn og unge
- Den sociale vicevært

Som beskrevet i indledningen er der lagt op til i tilsagnet fra Landsbyggefonden at det vil være disse temaer og aktiviteterne herunder, der tages udgangspunkt i, i den kommende indsats. Derfor vil en stor del af aktiviteterne beskrevet i denne helhedsplan være sammenfaldende med den gamle. Dog er der også nye elementer med, ligesom der er ændret på indsatsernes form og organisering, for at det bliver praktisk muligt at dække det nye udvidede område.

4.2 Lejerbos "Fra hæværk til netværk"

Lejerbo København har som nævnt fået godkendt et boligsocialt projekt med titlen "Fra hæværk til netværk". Dette projekt omfatter både afdelinger, der ligger i Sundholmsvej kvarteret og afdelinger hjemmehørende i andre dele af København. Overordnet arbejdes der i dette projekt med at skabe klarhed over hvad der er af konkrete problemer med hæværk, affaldshåndtering og andre af de nære forhold knyttet til boligen i den enkelte boligafdeling.

Målet med projektet er at:

- Forebygge kriminalitet og hærværk blandt børn og unge.
- Styrke ansvarsfølelsen for den lokale bebyggelse og omgivelser, blandt børn såvel som voksne – blandt ressourcestærke som resourcesvage beboere.
- Skabe større tryghed i dagligdagen i de enkelte afdelinger.
- Styrke beboernes engagement i beboerdemokratiet.
- Styrke integrationen i lokalområdet, så beboerne kan leve op til pligter og rettigheder, de har som beboere i en almen bebyggelse.

Indsatserne er ikke fastlagte på forhånd, men tager udgangspunkt i de enkelte afdelingers ressourcer og behov og iscenesættes gennem en langvarig og intensiv dialog og udviklingsproces med beboerne, boligsociale medarbejdere og ikke mindst de der er ansvarlige for driften. Der har allerede været gennemført et pilotprojekt, som viser at denne arbejdsmetode kan give meget positive resultater og reducere hærværk og utryghed. Driftsmedarbejderne har også oplevet at deres arbejdsopgaver fik en mere positiv karakter når oprydning og hærværksbekæmpelse blev erstattet af fremadrettede vedligeholdelses- og forskønnelsesopgaver.

Projektet kører forskudt i de enkelte afdelinger så medarbejderne arbejder intensivt i hvert boligområde i 1½ år.

Projektet "fra hærværk til netværk" står i denne periode til rådighed for helhedsplanen én dag om ugen, hvor de bl.a. vil bistå den sociale vicevært med initiativet "ejendomsfunktionærer vers. 2.0" og lommepegeprojektet. Herudover vil medarbejderen i hærværk til netværk kunne inviteres med til møder i helhedsplanteamet i den periode de er i kvarteret.

4.3 Områdeløft

Som nævnt indledningsvis har Københavns Kommune fået forhåndstilsagn om midler til gennemførelse af et områdeløft i Sundholmsvej kvarteret fra 2008-2013 med overskriften 'Mod et bæredygtigt byområde', der med en helhedsorienteret tilgang vil arbejde med de miljømæssige, sociale og økonomiske aspekter af bæredygtighedsbegrebet. Der er ansat en projektleder, der hen over efteråret har til opgave at koordinere udformningen af det egentlige program for områdeløftet, der vil blive formuleret i samarbejde med borgergrupper i kvarteret. Baggrunden for at Sundholmsvej kvarteret er udvalgt til områdeløft er – som kommunen beskriver i sin ansøgning – at der er tale om et fattigt kvarter:

'...fattigt på fælles mødearealer, attraktive byrum, bymæssige aktiviteter og grønne arealer. Samtidigt er kvarteret fattigt på tilknytning til arbejdsmarkedet, på faglige kvalifikationer, positive integrationsoplevelser og fattigt på tryghed. Kvarteret er fattigt på butikker, kulturinstitutioner og idrætsfaciliteter og fattigt på sundhed. Sundholmsvej kvarteret er derfor også fattigt på positiv omdømme og på besøgende' (ansøgning om Områdeløft, Sundholmsvej kvarteret – mod et bæredygtigt byområde, Københavns Kommune, januar 2008).

Målet med en helhedsorienteret områdeindsats er:

'at aktivere de mange potentialer, der er i området, og derved gøre kvarteret rigt og bæredygtigt, et område som ikke længere virker råt, uspændende og afvisende. Med en helhedsorienteret indsats som områdeløft, der ser på alle de ovennævnte problemstillinger og som netop gør en stor indsats for at få inddraget kvarterets beboere i kampen for at få deres kvarter ind i en positiv udvikling, kan kvarteret blive et rigt område' (ansøgning om Områdeløft, Sundholmsvej kvarteret – mod et bæredygtigt byområde, Københavns Kommune, januar 2008).

Områdeløft lægger op til at borgerne har en høj grad af medbestemmelse. Der skal udformes et program for områdeløftet baseret på en proces hvor borgernes interesser afdækkes og de inviteres til at arbejde videre med ideerne i en række borgergrupper. Derfor er nedenstående kun forslag til hvad der kan komme til at ske. Forslagene er hentet fra Områdeløfts ansøgning til Velfærdsministeriet, der har karakter af en problematisering af de nuværende tilstande i kvarteret og en tematisering af hvor det forventes at der sættes ind.

Områdeløftansøgningen peger på følgende 9 indsatsområder

- Kvartermiljø
- Boligmiljø
- Boligsociale problemer
- Beskæftigelse
- Erhverv
- Kultur- og idrætsliv
- Børn og unge
- Sundhed
- Miljø

KVARTERMILJØ

Sundholmsvej kvarteret Syd

Byrummene i området fremstår som meget nedslidte og uden mulighed for ophold og bymæssige aktiviteter, hvilket bevirker at der mangler fælles mødesteder. Det fysiske byrum skal have en opgradering ved at omdanne eksisterende pladser.

Byrummet i Telemarksgade kan omdannes til en offentlig kvarterplads med et urbant udtryk.

På Kornblomstvej kan den grønne stribe med fordel opgraderes til en "blød" park med fokus på rekreation og leg. Parken vil endvidere kunne kæde Sundholmsvej kvarteret Nord og Sundholmsvej kvarteret Syd sammen på en ny måde.

Skotlands plads kan gøres til områdets centrale plads. For at fremme dette foreslås det at parkeringsarealet i den nordøstlige ende nedlægges.

Sundholmsvej kvarteret er i dag, i kraft af de barrierer som bebyggelser og trafikerede veje skaber, afskåret fra de rekreative arealer i byen. Der kan derfor skabes grønne forbindelser som skal bringe området tættere sammen med Amager Fælled, Havneparken på Islands Brygge, Kløvermarken og Christianshavns Volde.

Sundholmsvej kvarteret Nord

To byrum, som allerede er bearbejdet ved Norgesgade og Brigadegården, kan ved en yderligere renovering blive mere indbydende som opholdsrum.

BOLIGMILJØ

Sundholmsvej kvarteret Syd

Der er etableret et fælles gårdanlæg i 6 karréer og der er igangsat etablering af anlæg i yderligere 6 karéer. Endvidere foreslås det at der etableres 5 yderligere anlæg.

Kommunen foretager en visuel bygningsregistrering mhp. at vurdere prioriteringen af ansøgninger til bygningsfornyelser.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Der er etableret et fælles gårdanlæg i 6 karréer og der er igangsat etablering af anlæg i yderligere 6 karéer. Endvidere foreslås det at der etableres 6 yderligere anlæg.

BESKÆFTIGELSE

Sundholmsvej kvarteret Syd

Kvarteret er omfattet af Københavns Jobcenters ordinære tilbud om rådgivning, vejledning og nødvendig opkvalificering til ledige borgere og borgere udenfor arbejdsstyrken i området med henblik på at borgerne kommer i arbejde og/eller uddannelse.

Endvidere foreslås en åben rådgivning, som skal være med til at opkvalificere beboerne, ved at vejlede om uddannelse og jobmuligheder. Den åbne rådgivning kunne eksempelvis indeholde følgende aktiviteter: opsøgende aktiviteter i forhold til lokale ungdomsklubber, kvindeforeninger mv., mulighed for jobsøgning, opbygning af kontakter til lokale forretninger og virksomheder, mentorordning, formidling af lokale jobs herunder fritidsjob til unge.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Der er ingen særlige beskæftigelsesrettede projekter i området, men er dog omfattet af Københavns Jobcenters ordinære tilbud om rådgivning, vejledning og om nødvendigt opkvalificering af ledige borgere i området med henblik på at bistå ledige borgere med at komme i arbejde og uddannelse.

For at styrke indsatsen på arbejdsmarkedsområdet kan der etableres en åben lokal rådgivning- og vejledning om arbejde og uddannelse, som kan lave opsøgende aktiviteter hos områdets klubber og institutioner.

På samme måde kan der tilrettelægges lokale aktivitetstilbud evt. samarbejde med lokale forretninger og virksomheder. Eksempler på aktiviteter kan være mentorordning, opkvalificering af beboere, særlige indsats for eksempelvis kvinder af anden etnisk herkomst end dansk i kombination med pasningstilbud.

ERHVERV

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

For at tiltrække de unge af anden etnisk herkomst til vidensmiljøerne i Ørestaden, som eksempelvis IT-Universitetet, Copenhagen Living Lab, Københavns Universitet kan der etableres et endnu tættere samarbejde mellem områdeløft og disse institutioner.

KULTUR- OG IDRÆTSLIV

Sundholmsvej kvarteret Syd

Det foreslås at prøve at få foreninger og kulturinstitutioner fra resten af Amager til at tilbyde aktiviteter i selve Sundholmsvej kvarteret, for derved at opnå en lokal samhørighed.

Sundholmsvej kvarteret Nord

I Inden for en afstand af 500 m – 1 km af Sundholmskvarteret Nord ligger der en række kultur og idrætsfaciliteter. Der ønskes derfor at iværksætte initiativer, der kan bygge bro mellem beboere og de omkringliggende kultur- og idrætsstilbud.

BØRN OG UNGE

Sundholmsvej kvarteret Syd

Kvarteret dækkes hovedsagligt af Peder Lykke skolen og det er meningen af denne skal indgå i Københavnermodellen for integration. Kommende elever med anden etnisk herkomst tilbydes plads på anden skole med lavere andel af tosprogede elever. Ligeledes skal der iværksættes et netværkssamarbejde med de omkringliggende institutioner for at styrke skift og overgange mellem institutioner og skole.

Der er iværksat et mindre sprogstimuleringsprogram for tosprogede børn, der ikke er tilknyttet daginstitutioner. På ungdomsområdet er der etableret et integrationsprojekt "Garagen" som har et værested som tilbyder lektiehjælp, uddannelseshjælp og hjælp til jobsøgning.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Kvarteret dækkes hovedsagligt af Amager Fælled Skole og det er meningen af denne skal indgå i Københavnermodellen for integration. Kommende elever med anden etnisk herkomst tilbydes plads på anden skole med lavere andel af tosprogede elever. Der er iværksat et mindre sprogstimuleringsprogram for tosprogede børn, der ikke er tilknyttet daginstitutioner

På ungdomsområdet er der iværksat et boligsocialt projekt i forhold til Telemarkskvarteret og et opsøgende arbejde med base i Ungehuset i Norgesgade.

SUNDHED

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

Der er allerede en række projekter i gang gennem Folkesundhed i København og disse kan implementeres i kvarteret:

- Bevægelseskorps, målrettet daginstitutioner der har brug for ny inspiration
- Sund børnemad/FSK's Sundhedsformidlere og Fødevarestyrelsens Rejsehold underviser de etniske forældre
- Move@school, inspiration til bevægelse i skolen

- Idræt og Samvær (ISA), tilbud til skolerne om hjælp til etablering af idræt på skolen efter skoletid hvor elever fra 8.-9. klasse træner deres yngre kammerater.
- Besøg af røg- og rusmiddelguider, skolebaserede tilbud
- Sundhed på dit sprog, sundhedsformidling til etnisk voksne
- Rygestop, særlig indsats i lokalområderne
- Containeridræt (*kun Nord*)

MILJØ

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

De igangværende initiativer i området omhandler at København Kommunes institutioner får løbende tilbud om kurser i økologi. Ligeledes skal de kommunale bygninger renoveres, ligesom der etableres et samarbejde med virksomheder, boligforeninger og Agenda 21, samt kampagner over for borgerne, for at imødekomme kommunens mål om at reducere CO₂ udledningen med 20 pct.

Et kommende initiativ kunne være at etablere flere skraldesug i området og dermed minimere antallet af skraldebeholdere opstillet i baggårde og dermed også give plads til flere rekreative arealer.

Kvartermiljøstationer er en anden mulighed, hvor der er mulighed for affaldssortering.

Københavns Miljønetværk kan tilbyde at hjælpe de små virksomheder i området med at blive mere miljørigtige ligesom de kan give inspiration til frivillige virksomhed, der ønsker at reducere deres miljøbelastning.

SUNDHOLMSVEJKVARTERET NORD

For at profilere Sundholmvej kvarteret Nord som et bæredygtigt område kan der iværksættes miljøsparende tiltag på hustands eller ejendomsniveau, som eksempelvis sekundavand/spildevand til vaskerier, havevanding og toiletskyl. Der kan oprettes et pilotprojekt bestående af enkelte borgere i kvarteret.

SAMARBEJDET MED OMRÅDELØFT

De overordnede indsatsområder i Områdeløftet ligger rigtig godt i tråd med de tanker der ligger i helhedsplanen og derfor vil det også være naturligt at etablere fælles projekter på en række områder. Derudover vil sekretariatene for henholdsvis helhedsplanen og områdeløft indgå et lokalefællesskab, hvor der deles projektsekretær, huslejeudgifter og øvrige driftsomkostninger. Endnu er det ikke muligt at konkretisere præcis hvor der skal samarbejdes eftersom områdeløfts konkrete indsats vil afhænge af den kommende borgerinddragelsesproces. Dog er der indgået en aftale omkring fælles drift af Naboskolen, hvilket vil blive beskrevet nærmere dels i afsnit 5 og dels i afsnit 9

5 Tilgang og temaer

Tankerne om at arbejde med ressourcebaseret tilgang i områdebaseret byudvikling har udviklet sig her i landet de sidste år med inspiration fra bl.a. USA og England. Denne tilgang til

udviklingsarbejdet er opstået i erkendelsen af, at der ikke i sig selv skabes værdi i et byområde, hvis der udelukkende fokuseres på problemer og ekstern hjælp til at løse problemerne. I den ressourcebaserede tilgang er metoden overordnet at identificere eksisterende og potentielle ressourcer i området. Disse ressourcer søges inddraget, udviklet og koblet for at danne nye selv bærende sociale, professionelle og civile netværk.

Denne tilgang har dannet grundlag for såvel "Familie og netværk" ansøgningen som for helhedsplanen i Telemarksgade. Den er desuden bærende for den overordnede mission i Socialforvaltningen i Københavns Kommunes om at borgerne får mulighed for at udvikle og udnytte egne ressourcer til at realisere et godt liv og bidrage til samfundet.

For at underbygge denne tilgang i praksis oprettes der i samarbejde med Områdeløft en "Naboskole". "Naboskolen", der konceptmæssigt er udviklet af Voksenpædagogisk Center, har, i sin egenskab af lokalt kompetenceudviklingscenter, til formål mere målrettet at bidrage til en styrkelse af handlekompentencen blandt beboerne. Hvordan Naboskolen mere konkret kommer til at arbejde i forhold til helhedsplanens temaer vil blive beskrevet i afsnit 9

Med den ressourcorienterede tilgang som grundlæggende tankesæt og Naboskolen som understøttende element er der formuleret tre hovedtemaer i helhedsplanen:

- Bomiljø og Naboskab
- Børn og Unge
- Integration og Netværk

For hvert hovedtema er der formuleret et sæt mål, milepæle og succeskriterier. For de enkelte delprojekter lægges der imidlertid op til, at mål, milepæle og succeskriterier formuleres på en medarbejderworkshop, der afholdes som led i opstartsfasen. Workshopen afholdes for at skabe en fælles forståelse af hvordan mål, milepæle og succeskriterier formuleres og hvordan der skal arbejdes efter dem. Workshopen vil blive beskrevet nærmere under overskriften "opstartsfase"

I de kommende afsnit vil de enkelte hovedtemaer og aktiviteterne herunder blive beskrevet nærmere.

Hovedtemaer og aktiviteter

Helhedsplanens aktiviteter har to hovedformål; at øge kompetencer og handlemuligheder hos de udsatte beboere og udnytte og fastholde ressourcerne hos de ressourcestærke beboere. Ønsket er, at de beboere der i dag lægger deres tid og overskud udenfor boligområdet kan motiveres til at investere nogle af deres ressourcer i boligområdet til gavn for de beboere der har knapt så mange ressourcer. Dette udmønter sig i, at de fleste af aktiviteterne i større eller mindre grad bygger på rekruttering af frivillige enten som aktivitetens hovedelement eller som del i at optimere indsatsen.

Samtidig er det afgørende at de beboere der i forvejen gør en stor indsats i afdelingerne eksempelvis i afdelingsbestyrelserne oplever at deres arbejde værdsættes og deres viden inddrages i indsatsen. Derfor skal dialogen med afdelingsbestyrelserne og de øvrige frivillige danne rygrad for alle aktiviteter i helhedsplanen.

For yderligere at understøtte det frivillige engagement både blandt nye og gamle aktive afsættes en tværgående pulje til "pleje" af de frivillige, som vil blive beskrevet nærmere under afsnit 11.2. Desuden er der afsat en tværgående pulje til beboerdrevne aktiviteter, som bliver beskrevet i afsnit 11.1.

Med udgangspunkt i en empowermenttankegang skal helhedsplanens aktiviteter fungere som et springbræt for såvel ressourcesvage som ressourcestærke til at få mere ud af deres lokalområde og hinanden. For de ressourcesvage skal dette på sigt være med til at øge deres adgang til beskæftigelse, uddannelse og fritids- og kulturtilbud.

Således skal helhedsplanindsatsen ikke overtage kommunale opgaver eller fungere som eksempelvis parallel jobformidling, men som en lokal aktør som beboerne føler, kan bibringe dem noget nyt, lige meget hvad deres udgangspunkt er.

6 Bomiljø og Naboskab

Temaet Bomiljø og Naboskab handler i bund og grund om, at gøre Sundholmsvej kvarteret til et mere attraktivt sted for alle. Et sted hvor man har lyst til at bo og opholde sig både i kraft af et godt naboskab og nogle trygge og velfungerende fysiske omgivelser. Helhedsplanindsatsen kan ikke omfatte deciderede fysiske tiltag, men den kan søge at påvirke vedligeholdelsesniveau, tryghed og ansvarsfølelse i boligområdet. Bomiljø og Naboskab skal gennem en flerstrengt indsats arbejde med at forebygge hærværk og uhensigtsmæssig brug af lejligheder og fællesarealer; øge miljøbevidstheden, understøtte fælles aktiviteter i og imellem afdelingerne samt arbejde for et trygt boligområde.

Den sociale vicevært bliver sammen med den boligsociale medarbejder ansvarlig for aktiviteterne under Bomiljø og Naboskab. Den sociale vicevært har været i funktion i Telemarksgade i knap et år når helhedsplanen for Sundholdsvej kvarteret startes op.

Som én af de første opgaver gennemførte den sociale vicevært en "miniforskuelse" i samarbejde med beboere og ejendomsfunktionærer i de involverede afdelinger. Formålet var at afdelingerne skulle tage sig godt ud til startskudsarrangementet for helhedsplanen samt skabe en basis for at beboerne blev inddraget i at passe bedre på fællesarealerne. Efterfølgende har der været afholdt flere arbejdsdage henover sommeren på initiativ fra afdelingerne selv.

I helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret vil den sociale viceværts område udstrækkes til at dække alle afdelingerne, og opgaverne vil få en mere koordinerende karakter. Det er ikke muligt at udføre det samme arbejde i alle 14 afdelinger og derfor lægges der i den samlede helhedsplan op til en bredere inddragelse af ejendomsfunktionærerne i det arbejde den sociale vicevært udfører i dag.

Når helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret startes op vil den sociale vicevært i samarbejde med beboere og ejendomsfunktionærer gennemføre en miniforskønnelse i samtlige afdelinger. Opgaven er desuden at understøtte beboernes ønsker til mindre ændringer i gårdmiljøerne eller i den praktiske gennemførelse af fællesarrangementer og aktiviteter. Den sociale vicevært er også i dag ankermand på lommepengeprojektet for afdelingernes børn og unge. Sideløbende fungerer han som "mentor" og koordinator for miljøambassadørerne, hvor første hold nu er færdiguddannede og fase to omkring formidling af deres viden til de øvrige beboere skal sættes i værk (projektet beskrives nærmere i afsnit 6.2). Desuden kommer han til at være tovholder og "mentor" for ejendomsfunktionærer version 2.0, der beskrives i afsnit 6.1.

Endelig er den sociale viceværts opgave at hjælpe ejendomsfunktionærerne med at forebygge og følge op på uhensigtsmæssig brug af lejlighederne, der kan skade både rum, inventar, miljø og helbred. Den sociale vicevært har mulighed for at gå dybere ind i et beboerforløb omkring hvorfor problemerne opstår og hjælpe beboerne til en mere hensigtsmæssig brug, der både gavner beboeren selv og afdelingen som helhed.

En vigtig opgave for den sociale vicevært vil i opstartsfasen være at etablere en god dialog med ejendomsfunktionærer og bestyrelser i de nytilkomne afdelinger. De bliver nemlig meget vigtige medspillere i forhold til at kunne realisere udvidelsen af de projekter han hidtil kun har kørt i VIBO regi og naturligvis også i forhold til de nye projekter der skal sættes i gang.

6.1 Ejendomsfunktionær version 2.0

Ejendomsfunktionær version 2.0 er tænkt som et tilbud til boligorganisationernes ejendomskontorer om, at én eller flere af deres funktionærer får mulighed for at tilegne sig ny viden og indgå i en funktion som social vicevært. Det er op til den enkelte boligorganisation i hvor stort omfang de vil gøre brug af tilbuddet. Der afsættes midler i budgettet til frikøb af timer til dette arbejde ligesom der afsættes midler til opkvalificerende kurser.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er ejendomsfunktionærer i de enkelte afdelinger/boligorganisationer, der gerne vil arbejde mere beboerrettet og ønsker at tilegne sig ny viden.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Initiativet startes op i efteråret 2009, hvor planlægning, motiveringen og rekrutteringen af interesserede ejendomsfunktionærer begynder. Opkvalificeringen startes op ved årsskiftet 2009/10. Hermed falder det sammen med den periode hvor medarbejderen i "hærværk til netværk" er i kvarteret fuld tid, og kan være med til at understøtte arbejdet med at rekruttere og opsøge kursustilbud, samt følge op på ejendomsfunktionærerne version 2.0's arbejde.

På sigt er det meningen at ejendomsfunktionærerne version 2.0 kan overtage den sociale viceværts praktiske opgaver omkring arbejdsdage, lommepengeprojekter og beboerforløb. Det er

med til at frigive noget tid hos den sociale vicevært til at arbejde mere målrettet med miljøambassadørerne og nye miljøtiltag i kvarteret. Samtidig – og ikke mindst, er det med til at forankre den boligsociale del af funktionærarbejdet i ejendomsfunktionærgrupperne. Håbet er, at afdelingerne efter helhedsplanens udløb vil prioritere at afsætte ressourcer i deres driftsmidler til en medarbejder med kompetencer som social vicevært, evt. i et samarbejde på tværs af boligorganisationer.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Rekrutteringen og motiveringen skal foregå i et samarbejde mellem den nuværende sociale vicevært, projektlederen for "fra hærværk til netværk", uddannelseslederen fra Naboskolen samt ejendomslederne fra de enkelte ejendomskontorer.

Den nuværende sociale vicevært vil sammen med medarbejderen fra hærværk til netværk fungere som "mentor" for de nye sociale viceværter i hele helhedsplanperioden. Der oprettes desuden et erfaringsudvekslingsforum for ejendomsfunktionærer version 2.0 hvor de kan mødes og udveksle metoder, succeshistorier og faldgruber i arbejdet som social vicevært.

6.2 Miljøambassadørerne

Miljøambassadørprojektet er inspireret af Miljøformidlerprojektet, som er blevet gennemført i en række almene bebyggelser i København. Projektet blev startet op som led i den igangværende helhedsplan for Telemarksgadekvarteret, og de første 16 ambassadører er nu uddannet. Baggrunden for projektet var den uhensigtsmæssige brug af lejligheder og fællesarealer som både afdelingsbestyrelser og ansatte i boligområdet oplevede, samt ønsket om at styrke ansvarsfølelsen og ejerskabet til afdelingerne. Miljøambassadørprojektet videreføres nu i den samlede helhedsplan. Ønsket er at miljøambassadørerne fremover også kan deltage i planlægningen og gennemførelsen af mere overordnede kvartersdækkende miljøindsatser evt. i samarbejde med Områdeløft.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er kvinder i de almene afdelinger som ønsker at gøre en indsats for miljøet og ansvarsfølelsen. Kursus udbydes for nuværende kun til kvinder for at sikre sig at så mange som muligt kan deltage idet ønsket er, at ambassadørerne repræsenterer et bredt udsnit af de nationaliteter der er bosiddende i kvarteret. Det letter nemlig i mange tilfælde kommunikationen, hvis det er en person af samme nationalitet/kulturelle baggrund, der formidler informationerne. Både rent sprogmæssigt, men også fordi der kan være en fælles forståelse for, hvorfor ting gøres på bestemte måder. Samtidig er det vigtigt at der er ambassadører fra alle boligorganisationer, da der er stor forskel organisationerne imellem og derfor også forskelligt hvilke informationer og værdisæt der skal formidles i den enkelte afdeling.

Det kan på sigt vurderes om man ønsker at udbyde et kursus for mandlige miljøambassadører, hvor fokus måske er drejet mere over på det ydre miljø.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Miljøambassadørerne vil komme til at virke som guider for beboerne i forhold til generelle bo-kompetencer, affaldshåndtering og energiforbrug. Herudover skal de virke som velkomstkomite for

nytilflyttere hvor de både står for at informere om ovenstående og at informere om de sociale tilbud der er i den enkelte afdeling og under helhedsplanen generelt. Endelig skal de være opsøgende i det daglige hvis de bliver opmærksomme på noget, der ikke fungerer eller kunne fungere bedre, samt stå til rådighed for beboerne hvis de har spørgsmål omkring boligmiljø, indeklima, affaldshåndtering eller andet. Konkret bliver det miljøambassadørernes opgave at aflægge et grønt besøg hos samtlige husstande under helhedsplanen som opstart på ordningen og herefter hos nytilflyttede.

For at klæde dem på til disse opgaver gennemgår de kursusrække på 11 gange 2 timer omkring indeklima, kemikalier og vandmiljø, energiforbrug, affaldshåndtering samt kommunikation og formidling. Kurset, der afholdes af Agendacenter Amager, er en blanding af øvelser, undervisning og ekskursioner. Kurset vil som udgangspunkt foregå på dansk, men med tilknyttet tolkebistand. Der vil hver gang være forplejning og mulighed for børnepasning. Kurset afsluttes med en diplomoverrækkelse. Det første kursus for den samlede helhedsplan forventes afholdt i foråret 2010.

Når kurset er overstået og ambassadørerne begynder at fungere i området, mødes de en gang om måneden eller efter behov med den sociale vicevært. I øjeblikket pågår arbejdet med at udvikle en procedure og et sæt materiale til henholdsvis de grønne besøg og velkomstbesøgene i forbindelse med uddannelsen af de første miljøambassadører i Telemarksgadekvarteret. Dette skal naturligvis revideres i forbindelse med at projektet udbredes til hele kvarteret og der uddannes nye ambassadører. Her vil der være behov for at udarbejde et sæt for hver enkelt boligorganisation, da det vil være forskellige informationer der skal gives. Procedurer og materialer skal sikre, at alle beboere får og forstår de væsentligste praktiske oplysninger omkring det at bo i de enkelte afdelinger. Samtidig skal det bidrage til at formidle et mere generelt værdisæt til nye beboere, således at de fra starten føler, at de er en del af et fællesskab dels i boligorganisationen og afdelingen, men også i kvarteret.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Rekrutteringen af ambassadørerne kommer til at foregå dels igennem de nuværende ambassadørers netværk samt ved information og opsøgende arbejde af den sociale vicevært og "fra hærværk til netværk" medarbejder.

Tilrettelæggelsen og gennemførelsen af kurset varetages af det lokale Agenda 21 center⁴, der også løbende kan bistå med råd og vejledning til ambassadørerne. Dog vil det være den sociale vicevært, der er den primære kontaktperson for ambassadørerne og som skal motivere og understøtte deres aktiviteter.

Også ejendomsfunktionærerne, og ikke mindst ejendomsfunktionærerne version 2.0, bliver vigtige samarbejdspartnere for miljøambassadørerne, da det i høj grad er dem der har fingeren på pulsen i forhold til problemer med bomiljøet i afdelingerne. Desuden vil de kunne bistå med de mere praktiske opgaver, der kan komme i forbindelse med ambassadørernes tiltag i kvarteret.

6.3 Kvartersvægterne

Med inspiration fra Natteravnene og andre lignende initiativer skal der opbygges et hold af "kvartersvægtere". Mens de øvrige tiltag såvel under Bomiljø og Naboskab som under Børn og Ungeindsatsen primært er forebyggende og formidlende, skal kvartersvægterne fungere som akut

problemløser og konfliktmægler når de ansatte i området er gået hjem. En frivillig indsats baseret på lokale kræfter har flere fordele. For det første bliver det synligt at 'almindelige' voksne tager et ansvar for børn og unges adfærd, dvs. voksne der måske selv er forældre og selv bor i området. Det vil medføre en anden form for social kontrol end hvis det er 'pædagoger' der fortæller de unge hvordan de skal opføre sig. For det andet modvirker en lokal og frivillig indsats den kommunikationsbarriere der kan være i, at det er udefrakommende "eksperter", der kommer og fortæller de unge hvordan de skal opføre sig.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er voksne beboere over 30, der har lyst til at indgå i et kompetenceudviklende forløb i forbindelse med deres frivillige arbejde. Det tilstræbes at få en blanding af kvinder og mænd fra alle afdelinger og gerne med forskellig etnisk baggrund.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETEN

Kvartersvægterne skal tage form af et netværk af voksne fra afdelingerne, der er synlige i gadebilledet sen eftermiddag og aften for at forebygge konflikter og hærværk. Desuden skal kvartersvægterne have et mobilnummer, der altid kan ringes til hvis der opstår konflikter eller der udøves hærværk på gaden. Telefonen går på skift imellem vægterne, så de altid er tilgængelige.

Udover at være konfliktløsende kan kvartersvægterne også bruges i en hurtig indsats når der er begået hærværk udenfor ejendomsfunktionærernes normale arbejdstid. Eksempelvis ved umiddelbar overmaling af graffiti eller sammenfejning af glasskår. En sådan hurtig indsats har andre steder vist sig meget effektiv som forebyggelse især mod graffiti.

Indsatsen i Kvartersvægterne er ulønnet og baseres på frivillige beboere fra de forskellige afdelinger. Der er afsat midler til indkøb af ens jakker eller lignende, således de bliver synlige og genkendelige i gadebilledet. De frivillige skal desuden "klædes mentalt på" til at løfte opgaven. I den forbindelse udvikles et kursusforløb for interesserede beboere.

Kursets tilrettelæggelse og afholdelse sker med bistand fra Naboskolen. Kurset skal bestå af en blanding af teori og praktiske øvelser i konfliktmægling, kommunikation og kulturforståelse. Der startes hvis muligt op med 20 deltagere. Kurset er beregnet til at løbe over 6 uger én gang om ugen af 2 timer. Tanken er at kurset kan gentages løbende efter behov, således at der opretholdes et team på minimum 10 frivillige i kvartersvægterne.

Kvartersvægterinitiativet er en del af helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret, hvor det dog går under navnet "udrykningsteam". Det er endnu ikke startet op, og derfor er det besluttet at udskyde opstarten til Sundholmsvej kvarterets helhedsplan starter op. Dermed får man alle med fra starten hvilket er en fordel i forhold til kursusafholdelse og bestilling af jakker eller lignende.

ORGANISERING OG SAMARBEJDE

Den boligsociale medarbejder skal fungere som daglig koordinator og yde bistand til kvartersvægterne, når kurset er overstået og vægterne er i funktion.

Kvartersvægterne skal have et tæt samarbejde med ejendomsfunktionærer og afdelingsbestyrelser i de enkelte afdelinger. Dermed kan de tilrettelægge deres ture i kvarteret efter hvor behovet er størst i en given periode samt hvordan de bedst kan understøtte hærværksbekæmpelsen.

Det er vigtigt at kvartersvægterne ikke kommer til at blive opfattet som et kvarterspoliti. Hvis der allerede er begået noget kriminelt eller mindre konflikter optrappes, skal politiet tilkaldes. Derfor er det afgørende at kvartersvægterne kommer til at indgå i et tæt samarbejde med det lokale politi, herunder også de to SSP-betjente tilknyttet Amager Politis kriminalpræventive afdeling.

Endelig skal kvartersvægterne være i dialog med børn og unge medarbejderne omkring de unge, så de er opdaterede på hvad der rører sig og hvilke konflikter, der måtte ligge og ulme.

6.4 Mål

Målet med indsatserne under Bomiljø og Naboskab er, at skabe et godt miljø i Sundholmsvej kvarteret både socialt og i forhold til energiforbrug og genanvendelse. Samtidig er målet at ansvarsfølelsen og ejerskabet overfor såvel boliger som fællesarealer øges og at udgifter til vedligehold som følge af u hensigtsmæssig brug mindskes.

6.5 Milepæle

Juli 2009: Miniforskønnelser i alle afdelinger er afsluttet

September 2009: Kvartersvægtere er rekrutteret

November 2009: Kvartersvægtere er i funktion

December 2009: Ejendomsfunktionærer til "ejendomsfunktionærer vers. 2.0 er rekrutteret

September 2010: Ejendomsfunktionærer 2.0. har overtaget lomme pengeprojektet, arbejdsdage og beboerforløb

Maj 2010: Miljøambassadørkurset er afsluttet

August 2010: Materialer til grønne besøg og velkomstbesøg og grønne besøg er udviklet

November 2010: Grønne besøg er gennemført blandt alle beboere

6.6 Succeskriterier

- Vedligeholdelsesudgifter relateret til mislighold eller hærværk er mindsket med 20 %
- Energiforbruget målt på vand, el og varmekonsum i afdelingerne er mindsket med 10 % i alle afdelinger
- 90 % af alle beboere i afdelingerne føler sig trygge ved at færdes i kvarteret om aftenen
- 75 % af alle beboere giver udtryk for at det sociale miljø i deres afdeling er blevet bedre end det var ved helhedsplanens start

7 Børn og unge

På et overordnet plan handler børn og unge indsatsen om at tilbyde nogle bedre rammer for et udfordrende og udviklende ungdomsliv til de grupper, der ikke benytter sig af de eksisterende overvejende kommunale tilbud. VIBO har i en årrække haft flere aktiviteter for børn og unge i BASIS 37, men udfordringerne i arbejdet med denne målgruppe isolerer sig ikke til VIBOS afdelinger alene.

Arbejdet med børn og unge i den fælles helhedsplan skal udvikles, så der vil være noget for både de mindre og større børn og aktiviteter der er fælles og stationære og aktiviteter der er afdelingsbaserede og mobile. Dette skyldes blandt andet, at der er stor forskel på hvordan henholdsvis mindre børn og større børn og unge orienterer sig i deres fritidsliv. De mindre vil primært bevæge sig i nærområdet, mens de større børn færdes i hele kvarteret.

Der ansættes en gårdpædagog som bliver det faste omdrejningspunkt i arbejdet med børn og unge, både den geografisk forankrede indsats i værestedet og den mobile opsøgende indsats på tværs af boligafdelingerne. Fagligt og praktisk vil gårdpædagogen være ansvarlig for at udvikle og videreføre samarbejdet på tværs mellem de interessenter der har fokus på børn og unge og kvarteret, herunder også områdeløftets børn og ungeindsats. Gårdpædagogen får også ansvaret for at initiere og tilrettelægge ad-hoc aktiviteter og events for og med børn og unge i takt med at behovet opstår. Hertil er afsat en særlig aktivitetspulje. Desuden bliver gårdpædagogen leder for den gruppe af gadeplansmedarbejdere som bliver den primære ressource i det opsøgende arbejde blandt børn og unge.

7.1 Gang i Gården

"Gang i Gården" er målrettet afdelingernes 6-12 årige børn. Indsatsen vil få sit fysiske udgangspunkt i idrætscontaineren, der i dag er placeret ved værestedet ved VIBOs afdeling 140. Den væsentligste del af indsatsen vil dog foregå med udgangspunkt i 3 ladcykler der turnerer rundt i gårdene med udvalgte legeredskaber fra containeren.

Gadeplansmedarbejderne vil være den drivende kraft i aktiviteterne. Der er taget udgangspunkt i at hver afdeling har besøg af "Gang i Gården" 2 gange om ugen af 4 timer. Aktiviteterne vil afhænge af hvad der den pågældende dag er kommet med på cyklen og hvad de enkelte gårdmiljøer kan tilbyde i sig selv. Herudover kan der planlægges fælles aktiviteter i forskellig skala og med mindre grupper indenfor målgruppen. Det kan også være ture ud af huset eller besøg fra klubber, idrætsforeninger eller andre foreninger fra lokalområdet.

Det skal tilstræbes at medarbejderne får faste gårde, så der opbygges et tillidsforhold både til børnene og deres forældre, og så de øvrige beboere og ansatte ved hvem der kommer i deres gård.

Gang i Gården startes op med en udsmykning af cykler og container. Hertil samles et hold børn hvor så mange afdelinger som muligt er repræsenteret. Den sociale vicevært kan inddrages i udsmykningen ligesom Fabrikken for kunst og design på Sundholmsvej med fordel kunne involveres.

Når ladcykler og container er udsmykket arrangeres en tour-de-gård, hvor ladcyklerne kører rundt til de forskellige gårde for at markere at de nu er i aktion. Touren afsluttes ved containeren, hvor der holdes en opstartsfest for Gang i Gården, hvor både børn og forældre er inviteret. Dette er også en måde at vise resten af kvarteret at der sker noget positivt og kan evt. bruges som anledning til at uddele flyers eller andet til forbigående og nysgerrige om helhedsplanen, dens tilbud og behovet for frivillige.

7.2 Værestedet

I regi af VIBO's helhedsplan drives i dag et lille værested der er indrettet i to rum på samlet ca. 40 kvm. I værestedet er der mulighed for at spille bordtennis, bordfodbold, playstation, se film, sport m.m. på storskærm, høre musik, sy, spille spil m.m. Værestedet ligger lige ud til mindre grønt område med fodboldmål og basketballkurve, som især i sommerhalvåret bliver en integreret del af værestedet. Værestedet har ikke de bedste fysiske betingelser som det er nu, og det er hensigten at flytte aktiviteterne over i det nye aktivitetshus, så snart det er opført.

I den fremtidige indsats vil værestedet primært være målrettet unge mellem 12 og 16, som i deres adfærd i forvejen er meget mobile i området, og derfor forventes selv at ville opsøge værestedet. Herudover skal gadeplansmedarbejderne i de enkelte gårde hjælpe med at understøtte at de unge fra de øvrige afdelinger også kommer i værestedet. Det vil være åbent 5 dage om ugen i 5 timer fordelt både på hverdage og weekender, eftermiddage og aftner. Bemandingen vil bestå af gårdpædagogen, gadeplansmedarbejdere og frivillige, således at der altid er to voksne til stede og minimum én ansat.

I værestedet er der i dag desuden 2 computere med internetadgang. Udenfor værestedets åbningstid, bruges PC'erne desuden når afdelingernes beboere har brug for en computer til f. eks. at skrive jobansøgninger på, lave lektier på eller andre ting, dette skal naturligvis også være tilgængeligt fremover.

Antallet af PC'ere skal på sigt øges, hvilket dog først er realistisk, når værestedet flyttes over i det nye aktivitetshus.

I værestedets regi vil der også kunne arrangeres ture for de unge ud af huset og der kan inviteres klubber, foreninger og andre til at komme i værestedet. Der er som led i formuleringen af helhedsplanen indgået en aftale med Team Amager om, at de kommer i værestedet 2 timer om ugen, hvilket skal være med til at påvirke de unge til at søge ind i klubberne i lokalområdet.

Aktiviteterne skal i høj grad basere sig på hvad der konkret rører sig blandt de unge på det givne tidspunkt og hvem der ellers kan etableres samarbejder med. Kravene fra unge til de aktiviteter de kan indgå i er forventeligt større end blandt de små. Derfor er der afsat en særlig aktivitetspulje til værestedet, foruden den overordnede aktivitetspulje til børn og unge.

Foruden de ovenstående aktiviteter er det ønsket at værestedet også er målrettet på at hjælpe de unge i forhold til skole/uddannelse, fritidsaktiviteter og fritidsjobs. Således er der indgået aftale med Ungerådgivningen om at være til rådighed i værestedet én gang om ugen ligesom der er etableret samarbejde med Ung i Job projektet under SSP Amager. Ideen bag Ung i Job er i meget korte træk at formidle fritidsjobs til unge mellem 13 og 18 år, der ikke selv formår at skaffe sig et fritidsjob. Der er også etableret et lektiehjælpstilbud i værestedet. Disse eksisterende tilbud skal suppleres af medarbejderne igennem opfølgning og motivation af de unge og der kan over tid også involveres andre projekter og samarbejdspartnere.

7.3 Lommepengeprojekt

VIBO har erfaringer med et lommepengeprojekt, hvor børn fra afdelingerne har faste arbejdsdage, hvor de laver forskønnelsesarbejde i boligafdelingerne under ledelse af den sociale vicevært og efter anvisning af opgaver fra ejendomskontoret. Én af opgaverne er at male kældervægge og løbende fjerne graffiti. Det er med til at give dem et blik for konsekvenserne af at ødelægge og

male på vægge og inventar i ejendommen, når de selv er med til at rydde op efter det. Som løn får børnene mod kvittering tilskud til positive fritidsbeskæftigelser.

Lommepegeprojektet ønskes udvidet til alle afdelinger. Udvidelsen skal ske sommeren 2009 når fra "hærværk til netværk" er til stede i kvarteret fuld tid, da de så kan understøtte den sociale vicevært i arbejdet. I praksis kan man forestille sig at de deler afdelingerne imellem sig, så "fra hærværk til netværk" dækker de sydligst beliggende afdelinger og den sociale vicevært de nordligst beliggende afdelinger.

Som beskrevet under Ejendomsfunktionærer 2.0 er det tanken at de overtager lommepegeprojektet i september 2010, så der er en overgangsperiode inden "fra hærværk til netværk" trækker sig ud af kvarteret.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Børn og unge indsatsen vil indgå i et netværk med nøglepersoner i de lokale skoler, klubber og fritidsinstitutioner, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Distrikt Amager, samt Socialcenter Amagers Børne- og Familieteam. Dette netværksarbejde foregår allerede. Således er der udformet en samarbejdsaftale mellem Basis 37 og Ungerådgivningen Amager Vest om indsatsen overfor unge fra kvarteret der vækker bekymring. Der er imidlertid potentiale for yderligere at udvikle netværk omkring børn og unge arbejdet ikke mindst i forhold til de lokale skoler.

En anden vigtig samarbejdspartner for børn og unge indsatsen er som nævnt Team Amager, der består af et opsøgende og udegående team på 6 medarbejdere og en teamleder. Medarbejderne er ansat under København Kommunes Børn- og Ungdomsforvaltning, og er forankret i klubberne på Amager. Det opsøgende team har som overordnet mål at få kontakt til klubløse unge, som er meget synlige i gadebilledet og skabe netværk for de 10 - 17 årige børn og unge, der opholder sig rundt omkring på gaderne. Team Amager laver projektorienterede indsatser i forskellige områder på Amager i samarbejde med sagsbehandlere, SSP, Politiet og boligsocialarbejdere.

Endelig er der i kvartererne omkring Telemarksgadekvarteret iværksat forskellige initiativer rettet mod børn og unge, og det er oplagt at der hentes inspiration til konkrete projekter her, for at trække på eksisterende erfaringer.

7.4 Mål

Målet med Børn og ungeindsatsen er at give børn og unge i afdelingerne et godt og kvalificerende skole- og fritidsliv og ruste dem til et godt voksenliv. Dermed er det håbet at hærværk og kriminalitet i kvarteret mindskes og trygheden øges.

7.5 Milepæle

April 2009 : Gadeplansmedarbejdere er ansat

: Udsmykningshold er rekrutteret

Maj 2009 : Tour-de-gård og opstartsfest for "Gang i Gaden" er gennemført

: Værested er åbent 5 dage om ugen

Juni 2009 : Lommepegeprojekt er startet op i alle afdelinger

September 2010: Ejendomsfunktionærer 2.0 har overtaget lommepegeprojektet

April 2012 : Værested er flyttet over i nyt aktivitetshus

7.6 Succeskriterier

- At 75% af alle unge under 18 har et fritidsjob
- At 90 % af beboerne ikke oplever at der er problemer med børn og unge
- At antallet af politiudrykninger knyttet til problemer med børn og unge er reduceret med 60%
- At hærværksrelaterede vedligeholdelsesudgifter er reduceret med 50%

8 Integration og netværk

Sundholmsvej kvarteret huser som det er beskrevet indledningsvis en stor andel familier der på den ene eller anden måde betragtes som udsatte. Det kan være økonomisk, psykisk, socialt, kulturelt eller en blanding af alle faktorer. Helhedsplanen ønsker at gøre en indsats for at disse familier bliver bedre integreret og får øget deres netværk og handlekompetencer i forhold til løsningen af deres problemer. Herigennem skal der ske en forbedring af beboersammensætningen – ikke ved udskiftning af beboerne, men ved at beboerne flytter sig fra én kategori til en anden i KÅS tabellerne på parametre som beskæftigelse og indkomst.

Integration og netværksindsatsen kommer til at tage udgangspunkt i det eksisterende familiekursus, hvortil der i dag er knyttet en familiekursusleder, der støttes i det praktiske af den boligsociale medarbejder. Med basis i den viden man får om de udsatte familier og deres problemer og behov vil der i løbet af helhedsplanindsatsen kunne tænkes flere aktiviteter ind i temaet. Ønsket er at man ikke blot "slipper" familierne når de er færdige med kurset, men også bruger energi på at bygge videre på den viden, motivation og netværk de har fået igennem kurset. Det bliver familiekursuslederens ansvar at følge op på de behov og ønsker der opstår undervejs ikke kun blandt familierne, men også blandt øvrige udsatte beboere.

Familierne har høj prioritet fordi problemerne her ikke blot påvirker de voksne men i høj grad også børnene. Det er de udsatte familier der opleves som den væsentligste kilde til kvarterets problemer og derfor er det også her det prioriteres at gøre en indsats.

8.1 Familiekurset.

Det første kursus startede op i Telemarksgadekvarteret i 2005 og er nu så småt i gang med rekrutteringen til det 3. kursusforløb, som skal køre fra februar til juni 2009. Projektet startede op i erkendelse af, at hvis man skulle stoppe den u hensigtsmæssige adfærd som flere børn og unge i området udviste, så var man nødt til at få fat i forældrene. Projektet trækker på erfaringer fra et lignende SSP-projekt gennemført på Indre Nørrebro i 2003.

Der var 12 familier tilmeldt det første kursus og i projektets anden runde var der 18 familier, hvoraf de fleste var gengangere fra forrige kursusgang. Formålet med at forlænge initiativet var at følge op og fastholde de medvirkende familier i den positive udvikling der nu er i gang, hvor forældrene er gået fra en tilstand af resignation til et aktivt forsøg på at påvirke deres børn i en positiv retning.

Det kan nævnes at nogen nu er startet på sprogskole, at flere har haft konstruktive møder med lærerne på deres børns skoler, der er forældre der har været på besøg i nærliggende fritids- og ungdomsklubber og har meldt deres børn ind. Herudover er der en række kvinder fra det første

familiekursus der nu mødes jævnligt og netop har bedt familiekursuslederen om hjælp til at få lidt mere indhold ind i deres møder.

MÅLGRUPPE

Familiekurset er målrettet forældre til udsatte og kriminalitetstruede børn og unge i alle afdelinger. Tilbuddet har tidligere primært været benyttet af familier med anden etnisk baggrund, hvilket afspejler sig i temaerne, men principielt kan også udsatte danske familier deltage i tilbuddet.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Det første familiekursus for alle afdelinger forventes at køre hen over vinteren 2009/10. Forud herfor ligger der dels en opfølgning på den 3. kursusrunde og de familier der deltog her og dels en tilrettelæggelses- og rekrutteringsfase. Kurset gentages med et halvt års mellemrum i hele helhedsplanperioden. Perioderne mellem kursusforløbene bruges til opfølgning på familierne fra de forrige kursusrunder samt planlægning og rekruttering til næste kursusrunde.

Herudover kan familiekursuslederen understøtte initiativer fra kursusedtagere imellem kursusrunderne. Eksempelvis aktiviteter i den føromtalt kvindegroupe eller andre lignende initiativer. Disse aktiviteter kan støttes af den generelle aktivitetspulje som administreres af projektsekretariatet.

Selve kurset består i at familierne inviteres og motiveres til at deltage i et kursusforløb over seks måneder, med fremmøde ca. to aftner og to weekend dage om måneden. Forløbet veksler mellem sociale og kulturelle arrangementer og undervisnings- og debataftner. Nogle aktiviteter vil være for hele familien og nogen vil kun være for voksne eller kun for børn.

Emnerne vil være; børns udvikling, børneopdragelse, skoler-, fritidsinstitutioner og idrætsklubbers forventninger til forældrenes involvering, integration og beskæftigelse for unge og voksne, Danmark som demokrati, såvel lokalt i boligafdelingen og idrætsforeningerne som kommunalt og nationalt. Undervisere vil primært være fra det lokale SSP-udvalg (skole, socialforvaltning og politi samt fritids- og ungdomsklubber) fra lokale idrætsforeninger og det lokale erhvervsliv. UU vejledningen vil også bidrage til kurset, med undervisning om strukturen i skole-uddannelsessystemet og hvad der forventes af forældre til skole- og uddannelsessøgende børn. Herudover kan der inviteres andre oplægsholdere til at dække særlige temaer, der er interesse for blandt deltagerne.

I forbindelse med at kurset udvides kan det være nødvendigt at dele deltagerne op i mindre grupper alt efter aktiviteten og oplæggenes karakter. Det kan være en fordel for kurset, da man derved kan tilgodese særinteresser bedre og det samlede kursus på den måde kan rumme flere forskellige typer af familier. Af samme grund er drifts- og aktivitetsbudgettet også hævet med 50%, så der er bedre mulighed for at tilgodese alle.

Som afslutning på kursusforløbet indgås der skriftlige aftaler mellem familiekursuslederen og forældrene om hvordan de konkret skal involvere sig i deres børns skole-, fritids- og arbejdsliv samt hvordan de som voksne selv bliver bedre integreret og eventuelt kommer i beskæftigelse.

Formålet er, at den nye viden forældrene tilføres motiverer dem til aktivt at tage ansvar for deres børns skole og -fritidsliv. Forældrene skal deltage i forældremøder på skolen og fritidsinstitutionerne, de skal deltage i beboermøderne i boligafdelingen, de skal deltage som

frivillige i boligområdet værested og de skal overvære deres børns idrætskampe og ledsage egne og andres børn til idrætskampe. Herigennem opnår de også selv at blive en del af et netværk i lokalområdet som kan være med til at hjælpe dem selv videre i forhold til integration og beskæftigelse.

Håbet er at familierne under familiekurset efterfølgende vil indgå aktivt i de øvrige aktiviteter i helhedsplanen og bidrage som frivillige eksempelvis i børne- og ungeindsatsen eller i Kvartersvægterne.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Som allerede nævnt i beskrivelsen af aktiviteterne vil SSP-udvalget og UU vejledningen være vigtige samarbejdspartner. Det samme vil socialcenterets børne-familieteam og voksenteam være det. Der er allerede nu taget initiativ til nedsættelsen af en faglig følgegruppe for kurset, som når det overgår til den samlede helhedsplan, vil overgå til at være faglig følgegruppe for den samlede integration og netværksindsats. Socialcenter Amager har desuden et familiehus tilknyttet Amager Vest, der er et kommunalt tilbud til meget udsatte familier. De vil også kunne supplere og støtte familiekursuslederen i sit arbejde.

I forhold til at rekruttere familierne er det også væsentligt at familiekursuslederen er i dialog med såvel afdelingsbestyrelser som ejendomsmestre, da de ofte er de første til at opdage når der er problemer i familierne. Dette er særligt vigtigt når kurset udvides til at dække hele kvarteret da det her ikke er muligt at have den samme tætte kontakt til beboerne som der er i et projekt af mindre geografisk omfang. Samtidig vil det også være naturligt at der er et tæt samarbejde med børn og ungeindsatsen, der også kommer til at have en god føling med hvem de udsatte familier er.

8.2 Mål

Integration og Netværk har som målsætning at bryde den negative sociale arv i de udsatte familier i afdelingerne. Målet er at tilføre forældrene viden og handlekompetence i forhold til at give deres børn den bedst mulige basis for deres voksenliv og i forhold til at øge deres egen integration såvel i lokalsamfundet som i samfundet generelt.

8.3 Milepæle

Juni 2009 : 3. kursusrunde af familiekurset er afsluttet

September 2009: 1. kursusrunde for alle afdelinger er planlagt

December 2009: Familier til anden kursusrunde er rekrutteret

Maj 2010 : 1. fælles kursusrunde er afsluttet og der er indgået aftaler med alle familier

8.4 Succeskriterier

- Antallet af indberetninger til socialforvaltningen om familier fra afdelingerne er halveret
- 95 % af børnene i afdelingerne er tilknyttet et kommunalt institutions- eller klubtilbud
- 100 % af alle 16 årige i afdelingerne har gennemført folkeskolen i helhedsplanens år 5
- At 90 % af alle unge over 16 år er i gang med en ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse

9 Naboskolen

I et historisk perspektiv har tilegnelse af viden gennem undervisning og studier været et centralt element i udviklingen af det danske samfund. Helt tilbage fra etableringen af de første folkehøjskoler over arbejderne læsekredse til oprettelse af folkeoplysningsforbundene ses en linje, hvor læringsmiljøer og kompetenceudvikling har spillet en vigtig rolle for at øge den enkeltes og hele befolkningsgruppers muligheder for at skabe et bedre liv for sig selv såvel som sammen.

I udlandet såvel som herhjemme er der gode erfaringer med at udvikle områdebaserede boligsociale indsatser, hvor undervisning og kompetenceudvikling er centrale virkemidler. Det startede i USA i 1990'erne i Chicago og Californien. Disse projekter har givet inspiration til lignende forsøg i Europa og Danmark på forskellige felter og af forskellig varighed. Et godt eksempel er miljøambassadørkurserne, som efterhånden har kørt flere steder i landet. Det har også været brugt i længerevarende udviklingsprojekter i boligområderne Hageby i Norrköping og Nørremarken i Vejle (se www.dittnyahageby.nu og www.noerremarken.dk) Endelig har man i Holland arbejdet med konceptet 'Neighbourhood Academy', som også bygger på denne strategi.

Erfaringerne fra alle disse projekter viser, at det kan lade sig gøre at arbejde bevidst med at opfordre borgere til at involvere sig i forpligtende fællesskaber. Fælles for projekterne var, at aktiviteterne startede med borgernes bedste historier, håb og ønsker (Meisner 2002), og at tilgangen var ressourcebaseret, hvilket vil sige, at man tog afsæt i borgere og beboeres ressourcer og gav dem medbestemmelse og ansvar i forhold til projekterne.

Voksen Pædagogisk Center i København (VPC) har i noget tid arbejdet med at 'oversætte' det hollandske koncept "Neighbourhood Academy" til danske forhold under arbejdstitlen 'Naboskolen'. Idéen er at knytte voksenundervisning til konkrete projekter og aktiviteter i udvalgte boligområder. På den måde bliver voksenundervisningen til en aktiv medspiller i omsætningen af ønskerne i konkrete projekter og aktiviteter og i at fremme beboer- og borgerdeltagelse.

VPC ønsker at igangsætte et pilotprojekt med lokale naboskoler i tre konkrete boligområder og der er derfor indgået aftale omkring at implementere projektet i Sundholmsvej kvarteret som et samarbejde imellem VPC, Områdeløft og helhedsplanen.

Naboskolen skal fungere som en fælles ramme for den meget centrale del af arbejdet i såvel Områdeløft som helhedsplanen, der vedrører udvikling af beboernes lokale handlekompetencer. Naboskolen skal desuden fungere som en ramme for en udvikling af aktiviteter og netværk, der går på tværs af sociale grupper og på tværs af ejerformer, boligorganisationer og afdelinger.

Dermed skabes en basis for en forøgelse af både den sociale og den kulturelle kapital i området.

9.1 Målgruppe

Naboskolen henvender sig til alle kvarterets beboere lige fra den velfungerende socialt stærke i arbejde til de mere udsatte. Derudover henvender det sig til de øvrige mennesker der har deres daglige virke i kvarteret. Det kan være butiksejere, ansatte i boligafdelingerne, institutioner, skoler m.v.

9.2 Aktiviteter i Naboskolen

Naboskolen tager udgangspunkt i beboernes behov, ønsker og håb for deres kvarter. På baggrund af disse ønsker og visioner etableres nogle projektkredse, der retter sig mod gennemførelsen af

konkrete projekter og aktiviteter. Med udgangspunkt i temaet for projektkredsene tilknyttes relevante undervisere og der gives tilbud om relevante kurser og videreuddannelse, der forbedrer deres mulighed for at realisere deres idé. Mere vigtigt er det dog at beboerne herigennem opnår både formel og uformel uddannelse, erfaringer med aktiv deltagelse og motivation til videre uddannelse. Samtidig er forventningen at det skaber en platform for øget medborgerskab - i boligområdet og udenfor, i foreningslivet og på arbejdsmarkedet.

Til at køre Naboskolen ansættes en uddannelsesleder på fuld tid under helhedsplanen og Områdeløft bidrager med en projektleder i forhold til igangsættelse og fremdrift af faserne i projektet, som vil blive beskrevet nedenfor. Uddannelseslederen har ansvaret for at tilrettelægge kursus- og undervisningstilbuddene til projektkredsdeltagerne samt at stå for undervisning og coaching af interviewere og projektkredsledere.

Projektet består af 3 faser over 3 år, hvoraf de to første faser vil blive integreret i den borgerinddragelsesproces der skal lede frem til formuleringen af Områdeløfts Kvartersplan, hvilken kommer til at finde sted fra november 2008 og frem til sommeren 2009. Kort beskrevet indeholder faserne følgende elementer:

1. fase: Kortlægning og analyse af beboernes behov og ønsker

Første fase af Naboskolen består i en grundig afdækning af beboernes ønsker og ideer til konkrete forbedringer og aktiviteter i kvarteret. I naboskolekonceptet lægges der op til at denne kortlægning foretages af lokale der uddannes til at opsøge og interviewe andre beboere. Målet er at få andre grupper i tale end de ildsjæle der traditionelt tager ordet i borgerinddragelsesprocesser, hvor initiativet til at deltage skal komme fra borgeren selv. Hvordan processen helt konkret tilrettelægges vil ikke blive beskrevet her, da det vil ske i et samarbejde mellem Områdeløft og VPC.

2. fase: Etablering af projektkredse og indkredsning af uddannelsesbehov

På baggrund af fase 1 dannes projektkredse med henblik på gennemførelse af de ønskede forbedringer og aktiviteter. Der er i budgettet taget udgangspunkt i at der nedsættes 4 projektkredse. Ideen i Naboskolen er at projektkredsene ledes af lønnede lokale, der forud for og imens kredsene arbejder modtager uddannelse i procesledelse.

Den første opgave for kredsene er, at gå et spadestik dybere for at finde baggrunden for ønskerne og konkretisere dem og derefter udvikle konkrete projekter med afsæt i de indsamlede ønsker. For at give alle en mulighed for at bidrage til konkretiseringen indkredses videns- og uddannelsesbehov blandt deltagerne og der tilbydes undervisning og kurser undervejs i konkretiseringsfasen. Fase to munder ud i formuleringen af Kvartersplanen, der skal ligge klar i sommeren 2009.

Der kan dog også være projektkredse der falder udenfor rammerne af Områdeløfts bevilling og som kan tænkes realiseret i helhedsplanregi eller som må søges støttet fra helt andre sider.

Ligesom for fase et gælder det for fase to, at konkretiseringen af hvordan fasen skal forløbe vil ske i et samarbejde mellem VPC og Områdeløft.

3. fase: Projektkredsene arbejder

I fase tre fortsættes vekselvirkningen mellem konkret arbejde på projektet, uddannelse og afdækning af videre kompetenceudviklingsbehov, men denne gang i forhold til at få realiseret projekterne.

Uddannelsen kan både være undervisning, som kan foregå i eksisterende undervisningsregi og om undervisning, der etableres direkte til kredsens medlemmer eller til hold, der går på tværs af kredsene.

Gennem hele projektforløbet arbejdes der med synliggørelse af lære- og arbejdsprocesserne og de konkrete resultater. Ved projekternes afslutning afholdes et større arrangement for alle beboere og interesserede, hvor resultaterne fremvises eller fremlægges alt efter projekternes karakter. Det vil i det hele taget blive lagt vægt på at synliggøre resultaterne og fortælling af gode historier fra projektforløbet til øvrige beboere og dermed delagtiggøre alle i, at man kan opnå kompetenceudvikling og uddannelse ved at deltage i Naboskolen.

9.3 Samarbejdspartnere og organisering

Naboskolen bliver oprettet i et samarbejde mellem helhedsplanen, Områdeløftet for Sundholmsvej kvarteret og Voksen Pædagogisk Center (VPC). Områdeløft står for kortlægningen og nedsættelsen af projektkredsene og får det overordnede ansvar for gennemførelsen af de tre faser. VPC står for kontakten til uddannelsesinstitutionerne og tilrettelæggelsen af undervisningsdelen af Naboskolen. Helhedsplanen bidrager primært med midler, men projektsekretariatet vil derudover stå til rådighed for projektkredsene i forbindelse med realiseringen af projekterne.

9.4 Mål

Målet med Naboskolen er praktisk at understøtte den ressourcebaserede tilgang i helhedsplanen og medvirke til at øge den sociale og kulturelle kapital i området. Målet er samtidig at få en bredere borgergruppe inddraget i formuleringen og realiseringen af forandringer i kvarteret igennem nye metoder i inddragelsen.

9.5 Milepæle og succeskriterier

Det har ikke været muligt at formulere deciderede milepæle og succeskriterier for Naboskolen endnu. Disse skal formuleres i samarbejde med VPC og Områdeløft og dette har ikke kunnet nås inden helhedsplanen skulle afleveres.

Organisation og projektledelse

---

10 Organisationen

Organiseringen af arbejdet med den nye samlede helhedsplan rummer nogle udfordringer. Der er tale om at 14 almene boligafdelinger af forskellig størrelse med forskellige traditioner og med tilknytning til 4 boligorganisationer skal finde sammen i et konstruktivt samarbejde. Yderligere skal der etableres et tæt samarbejde med Områdeløft både formelt og i praksis. Udgangspunktet er derfor at skabe en organisation som på den ene side viser respekt for den enkelte aktørs særlige udgangspunkt og på den anden side har handlekraft og styringsevne i forhold til at nå helhedsplanens mål, milepæle og succeskriterier.

10.1 Styregruppe

Styregruppen vil bestå af én repræsentant fra hver af de almene organisationer (der udpeger en administrator eller beboerdemokrat efter eget valg) samt de kommunale parter der har direkte økonomisk andel i helhedsplanen. Det forventes at den valgte repræsentant har mandat til at træffe beslutninger i alle sager vedrørende helhedsplanen. Hvis det i den enkelte organisation findes relevant kan der oprettes baggrundsgupper, så baglandets holdning til evt. beslutningssager er afklaret forud for møderne.

Herudover kan én repræsentant for Områdeløfts styregruppe tilbydes en plads i styregruppen, dog uden stemmeret, for at sikre en god overordnet koordinering mellem de to indsatser.

OPGAVER, ANSVAR OG KOMPETENCER

Styregruppen er helhedsplanens besluttende organ.

Styregruppen har det overordnede ansvar for fremdriften i realiseringen af Helhedsplanen, og for at indsatsen gennemføres indenfor de angivne økonomiske og indholdsmæssige rammer som angivet i Helhedsplanen. Styregruppen er således ansvarlig for, at tilskuddet fra LBF anvendes indenfor de derfra fastsatte rammer. Styregruppen skal desuden sikre et aktivt og frugtbart samarbejde med områdeløftet.

Såfremt der opstår konflikter imellem to eller flere parter i de styrende såvel som udøvende organer, er det styregruppens opgave at skabe afklaring og drage eventuelle konsekvenser i denne forbindelse med henblik på at sikre det fortsatte arbejde.

Styregruppen træffer beslutninger i enighed.

MØDEAKTIVITET

Der afholdes møde i styregruppen mindst fire gange om året. På baggrund af fremlagte statusnotater fra projektsekretariatet og indstillinger fra de faglige følgegrupper drøftes Helhedsplanens fremdrift, økonomi og videreudvikling.

Mødet ved årets udgang er et eksplicit statusmøde, hvor de enkelte delaktiviteter drøftes, herunder eventuelle ændringer eller ophør af delaktiviteter. Herudover drøftes samarbejdsaftalens ordlyd, og den revideres, hvis der er behov for dette.

Sekretariatslederen for helhedsplanen fungerer som sekretær for styregruppen og står for indkaldelse, afholdelse og referataflæggelse.

10.2 Temafølgegrupper

I forbindelse med helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret er der nedsat én samlet følgegruppe med en bred gruppe af lokale interessenter, herunder også repræsentanter for afdelingerne. I den udvidede helhedsplan ændres dette til, at der nedsættes en følgegruppe for hvert af de tre hovedtemaer i helhedsplanen. Én samlet følgegruppe ville blive voldsomt stor hvis den både skulle rumme fagfolk og lokale interessenter samt repræsentanter for alle afdelingerne så derfor denne tematiske opdeling.

Hver gruppe skal bestå af personer, som engagerer sig aktivt og direkte i arbejdet med det givne indsatsområde i helhedsplanen; dvs. frivillige fra boligområdet, faglige medarbejdere fra kommunen, lokale græsrodsgrupper, repræsentanter fra foreninger og det lokale erhvervsliv m.fl.

Grupperne nedsættes med udgangspunkt i den følgegruppe der allerede er etableret for Telemarksgadekvarteret og den følgegruppe der er på vej til at blive etableret for familiekurset. Øvrige medlemmer kan til enhver tid inkluderes i følgegrupperne, ligesom medlemmer frit kan vælge at trække sig fra følgegruppen. Således vil følgegrupperne hele tiden kunne tilpasses indsatsernes udvikling.

OPGAVER, ANSVAR OG KOMPETENCER

Følgegrupperne er helhedsplanens udviklende og arbejdende organ. Følgegrupperne er centrale for at sikre en levende og tværgående dialog mellem beboerne, ansatte og andre, der er aktive i de enkelte indsatsområder. Følgegrupperne kan foreslå og konkret varetage igangsættelsen af nye delprojekter indenfor helhedsplanens indsatsområder.

MØDEAKTIVITET

Følgegrupperne mødes efter behov, men mindst 4 gange om året. Det vil være den hovedansvarlige for hvert hovedtema der fungerer som sekretær for følgegrupperne.

11 Projektledelse

Den daglige ledelse af projektet vil være placeret i et projektsekretariat der kommer til at bestå af en Sekretariatsleder og en projektsekretær. Fysisk vil projektsekretariatet komme til at huse sammen med Områdeløfts sekretariat i det nye aktivitetshus der opføres ved VIBO's afdeling 140. Aktivitetshuset står dog ikke færdigt før omkring 2011. Indtil da har Områdeløft tilbudt at huse helhedsplanens sekretariat i midlertidige lokaler. Disse forventes først at kunne stå klar i løbet af 2009, og derfor vil sekretariatet i første omgang forblive i de tidligere Basis 37 lokaler i VIBO's afdeling 140. Nedenfor er indsat et kort der viser placeringen for det kommende aktivitetshus samt det nuværende kontor og værested.

Sekretariatslederen skal have overblik over den samlede boligsociale indsats og sikre at der er løbende information og kommunikation imellem de mange parter og boligsociale aktiviteter i området. Som allerede nævnt er projektsekretariatet desuden sekretariat for styregruppen.

Sekretariatslederen er daglig leder for de øvrige ansatte i projektet og varetager ansvaret for kontakten til projektets overordnede administrator i VIBO i spørgsmål omkring løn, ferie,

timeregistreringer mv. Samtidig administrerer projektsekretariatet to puljer der går på tværs af temaerne i helhedsplanen, hvilke vil blive beskrevet nedenfor. Endelig vil projektsekretariatet få ansvaret for opstartsfasen, evalueringen og forankringsfasen, der også vil blive beskrevet nærmere i det følgende.

11.1 Fælles aktivitetsmidler

Der etableres en pulje under den fælles helhedsplan som aktive beboere kan søge til at anvende i de enkelte afdelinger eller på tværs af afdelingerne. Midlerne kan også bruges til igangsættelse af initiativer taget i følgegrupperne. Projektsekretariatet administrerer puljen efter retningslinjer fastsat i styregruppen. Projektsekretariatet kan også være med til at støtte praktisk og organisatorisk op om aktiviteter igangsat for puljemidlerne.

11.2 Midler til frivillighedspleje

Projektsekretariatet kommer desuden til at administrere en pulje med midler til frivillighedspleje. Midlerne kan gå til særskilt opkvalificering af de frivillige, til fælles arrangementer eller til udstyr som de frivillige har brug for i deres arbejde.

11.3 Opstartsfase

Idet medarbejderne stort set er ansat vil opstartsfasen primært bestå i at få udbredt kendskabet til helhedsplanen til alle de involverede afdeling samt at få etableret organisationen i dens nye form.

ETABLERING AF ORGANISERING OG INDGÅELSE AF SAMARBEJDSAFTALE

Når pengene er bevilliget vil første skridt for sekretariatslederen være at indkalde til et stiftende styregruppemøde, hvor der fremlægges forslag til en samarbejdsaftale på baggrund af organisationsbeskrivelsen i helhedsplanen. Samarbejdsaftalen skal desuden indeholde retningslinjer for, hvordan der skal handles i tilfælde af uoverensstemmelser i styregruppen og uddybende retningslinjer for administrationen af de tildelte midler.

INFORMATIONSPREDNING

Sekretariatslederen skal udforme en strategi for hvordan kendskabet til helhedsplanen bredes bedst muligt ud til ansatte, bestyrelser og beboere i alle involverede afdelinger. Denne strategi fremlægges på det stiftende møde i styregruppen. Som minimum skal der aflægges besøg i alle afdelingsbestyrelser og på alle ejendomskontorer.

MEDARBEJDERWORKSHOP

Opstartsfasen skal også indeholde en medarbejderworkshop, hvor samtlige medarbejdere i fællesskab gennemgår den samlede indsats og bliver fortrolige med hvad hinanden hver især skal i gang med og hvordan indsatserne hænger sammen. Workshoppen skal også bruges til at formulere "drejebog", mål, milepæle og succeskriterier for de enkelte delprojekter. Således skal workshoppen være med til at omforme helhedsplanen fra en papirplan til en operativ indsats.

Resultaterne fra workshoppen afrapporteres af sekretariatet og præsenteres i styregruppen.

11.4 Forankringsfase

Helhedsplanens år 5 vil delvis blive brugt til at afklare hvilke af helhedsplanens indsatser og projekter der er basis for at forankre i lokale institutioner, klubber, forvaltninger eller afdelingerne selv. Når denne afklaring er skabt kan de indsatser der skal videreføres i andet regi langsomt sluses over mens helhedsplanens medarbejdere stadig er i kvarteret. På den måde sikres det at den erfaring der er opbygget undervejs i helhedsplanforløbet gives effektivt videre til de lokale aktører og at brugerne af tilbuddene også får en chance for at opbygge et tillidsforhold til dem der måtte overtage.

Forankringen vil dog i stort omfang også foregå undervejs, eksempelvis som beskrevet under Ejendomsfunktionærer vers. 2.0., men også for de projekter der stopper før år 5 vil der skulle tænkes i forankringsstrategi.

11.5 Evaluering

Evalueringen af helhedsplanindsatsen vil være sammensat af en række forskellige metoder. Der er lagt vægt på at der i metodevalget er en kombination af resultatevaluering og procesorienteret evaluering samt at der sker både en evaluering af de enkelte indsatser såvel som en evaluering af den samlede indsats.

Foruden den evaluering der her er beskrevet forpligter helhedsplanen sig også til at indgå i et halvårligt evalueringskoncept i Københavns Kommune.

EVALUERING AF DE ENKELTE INDSATSER

De konkrete evalueringmetoder skal vælges ud fra de succeskriterier der er opstillet for de enkelte indsatser under helhedsplanen. Der er således en tæt sammenhæng mellem succeskriterierne art og evalueringmetoden. I det følgende er der eksempler på de evalueringmetoder der forventes brugt i forbindelse med evalueringen af helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret.

Selve evalueringstrategien fastlægges dog som noget af det første i et samarbejde mellem sekretariatslederen og styregruppen.

Resultatevaluering betyder, at der særligt i midtvejs/slutevalueringen vil være fokus på helhedsplanindsatsens output og nytte. Der skal gøres status på en række punkter og denne status sammenlignes med de opstillede succeskriterier. Det giver nogle klare og let kommunikerbare resultater i forhold til at vurdere den samlede effekt.

Den procesorienterede evaluering indebærer, at der løbende indsamles oplysninger om forløb og virkninger samt om erfaringer med barrierer og muligheder. Det betyder, at indsatser der viser sig ikke at have den ønskede effekt eller hvor forudsætningerne ændres, kan justeres og tilpasses, så de anvendte ressourcer ikke spildes.

Indikatormålinger

Indikatormålinger bruges, hvor der er direkte kvantitative succeskriterier, og kan betegnes som en resultatorienteret evalueringsmetode. Det indebærer i mange tilfælde, at der påbegyndes en mere detaljeret registrering. Eksempelvis hvis det handler om at nedbringe den hærværksrelaterede del af vedligeholdelsesudgifterne med x %, forudsætter det udspecificering af

vedligeholdelsesudgifterne, hvor den hærværksrelaterede del udskilles. En indikatormåling skal som minimum udføres ved indsatsen start og når den fastsatte frist for opfyldelsen af succeskriteriet er nået.

Herudover kan det være godt at bruge som termometer undervejs, for at vurdere om man nærmer sig det opstillede succeskriterium.

Logbog

Som et redskab til den løbende kvalitative evaluering udvikles en logbog. Føringen af logbogen skal være forankret hos den ansvarlige for de enkelte hovedtemaer og skal føres efter et fastlagt princip og efter en skabelon. Logbogen skal samle op på de erfaringer, der gøres undervejs i processen, og hvilke resultater de enkelte projektmedarbejdere mener der er opnået. Logbogen skal primært bruges til justering af indsatserne undervejs.

Generel trivselsundersøgelse

En trivselsundersøgelse i området skal generelt foretages før, midtvejs og efter procesperioden på de 5 år. I Sundholmsvej kvarteret er der i 2008 gennemført en trivselsundersøgelse for Københavns Kommune som en del af evalueringen på beboerrådgiverordningerne. Således er der allerede lavet en førmåling.

Den kan især være med til at give et indblik i ændringer i trivsel og tryghedsfølelsen i afdelingerne. Samtidig kan de efterfølgende trivselsundersøgelser bruges til at evaluere på beboernes oplevelse af de igangsatte projekter.

Gruppeevaluering

Gruppeevalueringen er en dialogbaseret model, der anvendes hvor det ikke skønnes, at resultatet af en spørgeskemaundersøgelse vil være fyldestgørende. Det kan f.eks. være når der er tale om beboere der kun forstår lidt dansk eller når der er tale om børn og unge. Formen er bygget op omkring et kort spørgeskema, der identificerer hvem respondenterne er, og som er med til at spore deres tanker ind på, hvad den efterfølgende dialog skal dreje sig om. Selve dialogen tager udgangspunkt i spørgeskemaet, men giver mulighed for at svarene kan uddybes og eventuelle misforståelser kan imødekommes.

OVERORDNET EVALUERING

Den overordnede evaluering af helhedsplanindsatsen er procesorienteret og er baseret på, at hele projektorganisationen så vidt muligt inddrages i en årlig evaluering af helhedsplanprocessen.

Følgende punkter skal indgå som grundlag for de årlige evalueringsmøder:

- Visioner og målsætninger for indsatsen
- Formulering eller reformulering af målet for aktiviteterne og strategier for
- gennemførelse af aktiviteterne
- Identifikation af redskaber til dokumentation af fremskridt i forhold til målsætninger

Den overordnede evaluerings mål er at forbedre indsatsens resultater ved at udvikle og udbygge de involverede aktørers kompetente indflydelse på de projekter, arbejdsområder og funktioner, de arbejder med.

Frem for udelukkende at pålægge og gennemføre en resultatorienteret evaluering udefra, fremmer en løbende overordnet evaluering selvevaluering og selvjustering indefra gennem relativt overskuelige og simple tilbagevendende evalueringseancer gennem hele projektføreløbet.

Økonomi

Budget vedhæftet som bilag.

Boligsocial helhedsplan for Sundholmsvej kvarteret

December 2008

VIBO

AAB

Lejerbo

Hovedstadens Almennyttige Boligselskab

Indledning	4
1 Motivation og baggrund	4
1.1 Økonomi.....	5
2 Beskrivelse af området	5
3 Afdelingernes udfordringer og potentialer	7
3.1 Analyse af de boligsociale udfordringer	8
4 Eksisterende og kommende boligsociale tiltag	11
4.1 Helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret	11
4.2 Lejerbos "Fra hærværk til netværk"	11
4.3 Områdeløft	12
5 Tilgang og temaer	16
Hovedtemaer og aktiviteter	18
6 Bomiljø og Naboskab.....	18
6.1 Ejendomsfunktionær version 2.0	19
6.2 Miljøambassadørerne.....	20
6.3 Kvartersvægterne	21
6.4 Mål	23
6.5 Milepæle.....	23
6.6 Succeskriterier.....	23
7 Børn og unge	23
7.1 Gang i Gården.....	24
7.2 Værestedet.....	25
7.3 Lommepengeprojekt.....	25
7.4 Mål	26
7.5 Milepæle.....	26
7.6 Succeskriterier.....	27
8 Integration og netværk	27
8.1 Familiekurset.....	27
8.2 Mål	29
8.3 Milepæle.....	29

8.4	Succeskriterier.....	29
9	Naboskolen.....	30
9.1	Målgruppe	30
9.2	Aktiviteter i Naboskolen	30
9.3	Samarbejdspartnere og organisering.....	32
9.4	Mål	32
9.5	Milepæle og succeskriterier	32
	Organisation og projektledelse.....	33
10	Organisationen	33
10.1	Styregruppe.....	33
10.2	Temafølgegrupper.....	34
11	Projektledelse.....	34
11.1	Fælles aktivitetsmidler	35
11.2	Midler til frivillighedspleje	35
11.3	Opstartsfasen	35
11.4	Forankringsfasen.....	36
11.5	Evalueringsfasen	36
	Økonomi	39

Indledning

---

1 Motivation og baggrund

Sundholmsvej kvarteret på Amager har i mange år været præget af væsentlige boligsociale problemer. Tidligere har problemerne koncentreret sig omkring Telemarksgade, men har bredt sig til hele kvarteret. Utilpassede børn og unge fylder meget i gård- og gadebilledet med hærværk, småkriminalitet og trusler. Dette er med til at skabe utryghed for de øvrige beboere i kvarteret og er medvirkende årsag til at de velfungerende familier flytter.

Derfor er der behov for at gøre en indsats på flere fronter og på tværs af boligorganisationer og afdelinger. På den baggrund har Gullandsgården som administreres af DAB, på vegne af alle almene afdelinger i området søgt om midler fra Landsbyggefondens 2008/9 pulje til en fælles indsats for de almene boligafdelinger under overskriften 'Familieliv og Netværk'. I samme ansøgningsrunde har VIBO søgt om en udvidelse af deres indsats i og omkring Telemarksgade.

Landsbyggefonden har givet foreløbigt tilsagn om støtte til både den fælles ansøgning og til udvidelsen af helhedsplanen for Telemarksgade. Imidlertid er kravet at de to foreløbige planer sammentænkes til én fælles helhedsplan, med udgangspunkt i den eksisterende boligsociale indsats i Telemarksgade. I deres tilsagnsskrivelse af 13. maj 2008 skriver Landsbyggefonden:

'...det er Fondens krav, at der i den videre proces med ansøgningen for Telemarksgadekvarteret og Sundholmsvej kvarteret arbejdes for at skabe en fælles helhedsplan med en fælles styregruppe og sekretariat. Den fælles helhedsplan skal tage udgangspunkt i den allerede eksisterende helhedsplan for Telemarksgadekvarteret. Den fælles helhedsplan skal således udgøre en arealmæssig, personalemæssig og økonomisk udvidelse af den allerede eksisterende indsats, således det sikres, at den viden, de ressourcer og den erfaring, som findes i Telemarksgadeindsatsen fastholdes og bruges fremadrettet i forhold til den fremtidige indsats i hele Sundholmsvej kvarteret.(...) Den fælles helhedsplan skal beskrive en indsats med synlighed i hele området.(...) Den fælles helhedsplan skal tillige indeholde overvejelser om samarbejdet med det kommende områdeløft.' (Landsbyggefonden, 13. maj 2008)

Denne helhedsplan er resultatet af denne sammentænkning og skal således skabe et samlet fundament for en fælles indsats på tværs af afdelinger og boligorganisationer, hvor aktiviteter – nye som gamle – koordineres og udvikles i fællesskab. Ud over opgaven med at sikre et ligeværdigt og godt samarbejde mellem de almene boligafdelinger, skal der også være et tæt samarbejde med kommunens områdeløft for Sundholmsvej kvarteret.

Helhedsplanen har som overordnet formål at sætte en forandringsproces i gang i kvarteret, så det kommer til at fremstå som et tryggere boligområde, hvor beboerne trives og er tilført en øget lokal og personlig handlekompetence. Samtidig er målet at give kvarteret et image, der betyder at folk bor der som følge af et aktivt tilvalg, og ikke fordi de ikke har andre muligheder.

Med dette overordnede mål er helhedsplanen med til at understøtte målene i Socialforvaltningen i Københavns Kommune om, at fremme integrationen af socialt udsatte borgere i boligområdet og samfundet, at forebygge kriminalitet og fremme den oplevede tryghed blandt beboerne samt at forbedre boligområdernes image.

1.1 Økonomi

Helhedsplanen for Telemarksgade fik i 2007 tilsagn om støtte på 8,7 mio. kr. eksklusiv medfinansiering. Ansøgningen om udvidelsen af den allerede godkendte helhedsplan for Telemarksgade og den fælles ansøgning "familieliv og netværk" for alle de almene boligafdelinger har fået et foreløbigt fælles tilsagn på 9.319.256 kr. eksklusiv medfinansiering. Med 25 % medfinansiering, som Landsbyggefonden stiller som minimumskrav, er den samlede investeringsramme således på godt 24 mio. kr., se tabellen nedenfor.

	LBF	krav til medfinansiering	samlet investeringsramme
Helhedsplan for Telemarksgade	8.700.000	2.900.000	11.600.000
Fælles tilsagn til fælles helhedsplan	9.319.256	3.106.419	12.425.675
i alt	18.019.256	6.006.419	24.025.675

Landsbyggefonden skriver i sit tilsagn:

'Fonden er villig til at overveje en rimelig forhøjelse heraf (med forholdsmæssigt krav om forhøjelsen af medfinansieringen), hvis partnerne er af den opfattelse, og kan dokumentere, at dette vil være til gavn for området.' (Landsbyggefonden, 13. maj 2008)

I udviklingen af denne helhedsplan er der et samlet budget på **27.855.064** mio. kr. inklusiv 25% lokal medfinansiering. Dvs. Landsbyggefonden forventes at støtte med **20.892.203** kr.

Der er således tale om en betragtelig tilførsel af ressourcer til området de kommende fem år og der er derfor potentielt rigtigt gode muligheder for at igangsætte et tværgående og helhedsorienteret udviklingsarbejde, der for alvor vil løfte kvarteret både socialt og fysisk. Ikke mindst fordi der samtidig igangsættes et kommunalt områdeløft, der giver mulighed for at kvarteret som helhed også fysisk får et løft. Uden koordination kan to store udviklingsindsatser dog hurtigt blive en ulempe frem for en fordel derfor er et tæt samarbejde helt afgørende for at opnå den ønskede synergieffekt.

Dette skal ske dels igennem lokalefællesskab og samarbejde i det daglige og dels gennem deltagelse i hinandens styregrupper. På den måde søges det sikret at indsatserne ikke bliver overlappende men supplerende for hinanden.

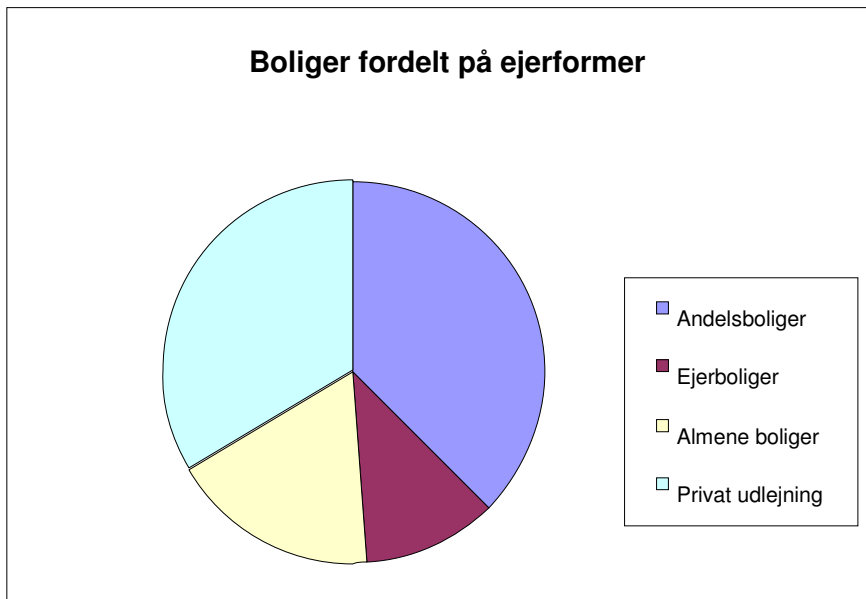
2 Beskrivelse af området

Sundholmvejskvarteret ligger på det nordvestlige Amager. Geografisk er kvarteret afgrænset af Amagerbrogade mod nordøst, Englandsvej mod sydøst, Peder Lykkes Vej mod syd, Brydes Alle og Amager Fælledvej mod vest og endelig Hollænderdybet mod nord. Kvarteret er attraktivt beliggende med cykelafstand til centrum og Amager Fælled. Desuden skaber metrostationerne ved Amager Torv og DR-byen tilgængelighed og knytter kvarteret sammen med det øvrige København.

Sundholmvejsskvarteret er et område med forskellige boligejserformer. I alt bor der omkring 12.000 mennesker. Heraf bor ca. 4.000 – eller hver tredje af områdets beboere – i almene boliger, på trods af disse udgør knapt 20% af den samlede boligmasse. Dvs. at de almene husstande er noget større end husstandene i de øvrige ejerformer, hvilket primært skyldes boligsammensætningen, da en stor del af ejer- og andelsboligmassen er klassisk Københavnerbebyggelse domineret af to- og treværelses lejligheder.

3 Afdelingernes udfordringer og potentialer

De almene boliger er fordelt i 22 store og små boligafdelinger, hvoraf de 14 indgår i helhedsplanen. Nedenfor er en oversigt over de afdelinger der indgår i helhedsplanen.

AAB	afd 66	86	
AAB	afd 73	40	
AAB i alt		126	10,7
Lejerbo	040-0	21	
Lejerbo	216-0	36	
Lejerbo	404-0	26	
Lejerbo	021-0	94	
Lejerbo i alt		177	15,0
DAB	1810 Gullandsgaarden	224	19,0
VIBO	14	72	
VIBO	16	114	
VIBO	33	161	
VIBO	12	51	
VIBO	53	48	
VIBO	819	31	
VIBO	40	178	
VIBO i alt		655	55,4
i alt	15	1182	100,0

Disse boligafdelinger løfter en omfattende boligsocial opgave. Som i andre almene boligområder landet over bor her mange børn og unge, mange voksne med ringe eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet, mange med indvandrerbaggrund og mange med lave indkomster. Der er derfor en række udfordringer, der karakteriserer disse afdelinger i højere eller mindre grad såvel området som sådan. I de relativt kedelige fysiske omgivelser på gaden ses ligegyldighed og hærværk, et problem der også karakteriserer mange af de almene gårdmiljøer, der ikke er aflåste og derfor tilgængelige for alle. Det skaber en generel utryghed i området, særligt for de ældre

beboere, og det påvirker beboernes trivsel negativt ligesom det er medvirkende til at skabe et dårligt image for den almene sektor. Endvidere giver det store omkostninger til vedligeholdelse.

3.1 Analyse af de boligsociale udfordringer

BOMILJØ OG NABOSKAB

Tryghed

Københavns Kommune har hyret NIRAS til at udarbejde en trivselsundersøgelse for 13 almene boligområder i kommunen, hvoraf dele af Sundholmsvejskvarteret er indeholdt. Selvom undersøgelsen dækker hele kommunen og ikke kun området som er indbefattet af helhedsplanen for Sundholmsvejskvarteret antages det at undersøgelsen i et vist omfang passer på Sundholmsvejskvarteret. I trivselsundersøgelsen er en betydelig andel af beboerne som finder udendørsarealerne i deres boligområde utrygt om aftenen (43 pct.). Hele 14 pct. af de adspurgte beboere vælger ikke at gå ud efter mørkets frembrud. I dagtimerne er billedet et andet. Her føler 93 pct. sig trygge i deres boligområde, ligesom beboerne generelt føler sig trygge når de befinder sig i egen bolig.

Følelsen af utryghed er størst blandt de ældste beboere, hvor knap halvdelen af beboerne over 65 år ikke bevæger sig ud om aftenen. Kvinderne i boligområderne føler sig generelt mindre trygge end mændene. Der er ikke forskel på, hvor trygge beboere med henholdsvis dansk og udenlandsk baggrund føler sig.

Kriminalitet

I trivselsundersøgelsen giver over en tredjedel af beboerne i de 13 almene boligområder udtryk for at have oplevet hærværk på deres ejendele eller den bygning de bor i, inden for det sidste år. Et større mindretal af beboerne har ydermere inden for det seneste år været udsat for henholdsvis tyveri, indbrud, vold eller trusler om vold, samt tilråb eller anden chikane. Ældre beboere har mindre grad end de yngre været udsat for de ovenstående typer af kriminalitet, men føler sig alligevel i højere grad utrygge end de yngre. Derfor er der også brug for at arbejde med den oplevede tryghed og ikke kun med forventede årsager til utrygheden.

BØRN OG UNGE

Aldersfordeling

Beboersammensætningen, i afdelingerne indbefattet af helhedsplanen, skiller sig på en række parametre tydeligt ud i forhold til Københavns Kommune gennemsnit.

Afdeling	Personer 0-17 år i pct.	Personer 18-64 år i pct.	Personer over 64 år i pct.
VIBO afd. 153	42	56	2
VIBO afd. 116	33	61	6
VIBO afd. 140	38	57	5
VIBO afd. 114	33	62	5
Lejerbo, Islandsgården	29	60	11
DAB, Gullandsgården	31	65	5
VIBO, afd. 112	32	60	8
Københavns Kommune	17	72	11

Som det fremkommer af tabellen er der i afdelingerne en underrepræsentation af personer over 64 år i forhold til det kommunale gennemsnit (10,7 pct.) på nær afdeling 210 (10,5pct.), ligesom andelen af personer mellem 18 og 64 år ligger mellem 16 pct. (Liflandsgade) og 10 pct. (Lefosgade) under det kommunale gennemsnit (72,1).

Børn og unge

Tabellen viser procentdelen af aldersgrupperingen af børn i afdelingerne og i kommunen

Afdeling	Børn 0-6 år i pct.	Børn/unge 7-17 år i pct.	pct. i alt
VIBO afd. 153	23	19	42
VIBO afd. 116	10	23	33
VIBO afd. 140	12	26	39
VIBO afd. 114	14	19	33
Lejerbo, Islandsgården	11	19	29
DAB, Gullandsgården	9	22	31
VIBO, afd. 112	14	18	32
Københavns Kommune	8	9	17

Især andelen børn i afdelingerne varierer kraftigt i forhold til det kommunale gennemsnit. Samlet har afdelingerne mellem 12 pct. (Afd. 210) og 25 pct. (Liflandsgade) flere personer i aldersgruppen 0-18 end det kommunale gennemsnit og endnu tydeligere er forskellen i aldersgruppen 7-17 år, hvor alle afdeling har mere end 9 pct. flere personer i den kategori end København Kommune som helhed.

Husstandstyper

Som aldersfordelingen har også husstandstyperne en signifikant anderledes sammensætning i afdelingerne i forhold til Københavns Kommune.

Afdeling	Enlige uden børn i pct.	Enlige med børn i pct.	Par uden børn i pct.	Par med børn i pct.	Husstande med indvandrere/efterkommere i pct.
VIBO afd. 153	31	28	6	26	63
VIBO afd. 116	36	29	6	19	56
VIBO afd. 140	26	28	8	24	65
VIBO afd. 114	19	24	17	28	47
Lejerbo, Islandsgården	43	23	11	14	35

DAB, Gullandsgården	23	24	18	25	34
VIBO, afd. 112	33	24	14	22	43
Københavns Kommune	52	6	18	13	19

Afdelingerne er kendetegnet ved at have en signifikant højere andel af enlige med børn i forhold til det kommunale gennemsnit. Andelen varierer mellem 29 pct. (Televænget 1) og 23 pct. (Afd. 210), hvilket er 17 pct. højere end det kommunale gennemsnit. Ligeledes er andelen af "Par med børn" højere i afdelingerne end det kommunale gennemsnit, hvilket ikke er overraskende taget i betragtning af at der er en klar overrepræsentation af børn i afdelingerne.

INTEGRATION OG NETVÆRK

Hvad angår husstande med indvandrere/efterkommere ses der også en signifikant overrepræsentation i afdelingerne i forhold til Københavns Kommune. Afdelingerne har mellem 34 pct. (Gullandsgården) og 65 pct. (Televænget II & III) husstande med indvandrere/efterkommere, hvilket er 15 pct. mere end Københavns Kommunes gennemsnit på 19 pct.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

Tabellen viser henholdsvis andelen af beboerne i afdelingerne og det kommunale gennemsnit i de nedenstående kategorier.

Afdeling	Arbejdsstyrken i pct.	Førtidspensionister i pct. af alle pensionister	Uden for erhverv i pct.	Arbejdsløse i pct.
VIBO afd. 153	67	60	28	11
VIBO afd. 116	46	66	32	7
VIBO afd. 140	45	64	31	9
VIBO afd. 114	63	45	22	4
Lejerbo, Islandsgården	52	41	21	7
DAB, Gullandsgården	64	54	19	5
VIBO, afd. 112	59	44	21	2
Københavns Kommune	68	23	14	3

Af tabellen ses det at flere af afdelingerne har en signifikant underrepræsentation af beboere som tilhører arbejdsstyrken. Kun afdelingerne Liflandsgade (67 pct.), Gullandsgården (64 pct.) og

Lerfosgade (63 pct.) har en arbejdsstyrke i nærheden af det kommunale gennemsnit på 68 pct. Hvad angår andelen af førtidspensionister fremgår det at afdelingerne har en signifikant overrepræsentation af beboere i denne gruppe, hvor det i flere afdelinger er over 50 pct. af alle pensionister der hører til i denne kategori (Liflandsgade 60pct., Televænget 1 66 pct., Televænget II & III 64 pct., Gullandsgården 54 pct.). Ligeledes er de samme afdelinger karakteriseret ved at have en højere arbejdsløshedsprocent blandt beboerne end København som helhed. Videre ses det af tabellen at personer uden for erhverv ligeledes er signifikant højere i afdelingerne end for kommunen, hvor tre af afdelingerne endda har en procentsats, der som minimum er det dobbelte af kommunens.

4 Eksisterende og kommende boligsociale tiltag

Københavns Kommune gennemfører som skrevet tidligere et områdeløft i kvarteret. Lejerbo er samtidigt ved at implementere deres godkendte helhedsplan 'Fra hæværk til netværk'. Indsatsen i deres fire afdelinger i Sundholmgadekvarteret er planlagt til at starte op i april 2009 og skal løbe i halvandet år og det er derfor oplagt at de to indsatser tænkes sammen.

I det følgende vil alle tre indsatser blive kortfattet beskrevet og samarbejdsrelationen til den fælles helhedsplan vil blive vendt.

4.1 Helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret

VIBO, som råder over ca. halvdelen af de almene boliger i kvarteret, har i de sidste 10 år haft en boligsocial indsats i form af BASIS 37 omkring Telemarksgade. Med Landsbyggefondens pulje til forebyggende og socialt arbejde har der været mulighed for at udvide denne indsats betragteligt. I april 2007 blev der således udarbejdet en helhedsplan for Telemarkskvarteret, hvori særligt problemer med omfattende hæværk og utilpassede børn og unge indgår som en central problemstilling. Helhedsplanindsatsen i Telemarksgadekvarteret blev startet op i foråret 2008, og indeholder både eksisterende og nye konkrete boligsociale initiativer delt op i tre overordnede rammer:

- Det boligsociale team
- Børn og unge
- Den sociale vicevært

Som beskrevet i indledningen er der lagt op til i tilsagnet fra Landsbyggefonden at det vil være disse temaer og aktiviteterne herunder, der tages udgangspunkt i, i den kommende indsats. Derfor vil en stor del af aktiviteterne beskrevet i denne helhedsplan være sammenfaldende med den gamle. Dog er der også nye elementer med, ligesom der er ændret på indsatsernes form og organisering, for at det bliver praktisk muligt at dække det nye udvidede område.

4.2 Lejerbos "Fra hæværk til netværk"

Lejerbo København har som nævnt fået godkendt et boligsocialt projekt med titlen "Fra hæværk til netværk". Dette projekt omfatter både afdelinger, der ligger i Sundholmsvej kvarteret og afdelinger hjemmehørende i andre dele af København. Overordnet arbejdes der i dette projekt med at skabe klarhed over hvad der er af konkrete problemer med hæværk, affaldshåndtering og andre af de nære forhold knyttet til boligen i den enkelte boligafdeling.

Målet med projektet er at:

- Forebygge kriminalitet og hærværk blandt børn og unge.
- Styrke ansvarsfølelsen for den lokale bebyggelse og omgivelser, blandt børn såvel som voksne – blandt ressourcestærke som resourcesvage beboere.
- Skabe større tryghed i dagligdagen i de enkelte afdelinger.
- Styrke beboernes engagement i beboerdemokratiet.
- Styrke integrationen i lokalområdet, så beboerne kan leve op til pligter og rettigheder, de har som beboere i en almen bebyggelse.

Indsatserne er ikke fastlagte på forhånd, men tager udgangspunkt i de enkelte afdelingers ressourcer og behov og iscenesættes gennem en langvarig og intensiv dialog og udviklingsproces med beboerne, boligsociale medarbejdere og ikke mindst de der er ansvarlige for driften. Der har allerede været gennemført et pilotprojekt, som viser at denne arbejdsmetode kan give meget positive resultater og reducere hærværk og utryghed. Driftsmedarbejderne har også oplevet at deres arbejdsopgaver fik en mere positiv karakter når oprydning og hærværksbekæmpelse blev erstattet af fremadrettede vedligeholdelses- og forskønnelsesopgaver.

Projektet kører forskudt i de enkelte afdelinger så medarbejderne arbejder intensivt i hvert boligområde i 1½ år.

Projektet "fra hærværk til netværk" står i denne periode til rådighed for helhedsplanen én dag om ugen, hvor de bl.a. vil bistå den sociale vicevært med initiativet "ejendomsfunktionærer vers. 2.0" og lommepegeprojektet. Herudover vil medarbejderen i hærværk til netværk kunne inviteres med til møder i helhedsplanteamet i den periode de er i kvarteret.

4.3 Områdeløft

Som nævnt indledningsvis har Københavns Kommune fået forhåndstilsagn om midler til gennemførelse af et områdeløft i Sundholmsvej kvarteret fra 2008-2013 med overskriften 'Mod et bæredygtigt byområde', der med en helhedsorienteret tilgang vil arbejde med de miljømæssige, sociale og økonomiske aspekter af bæredygtighedsbegrebet. Der er ansat en projektleder, der hen over efteråret har til opgave at koordinere udformningen af det egentlige program for områdeløftet, der vil blive formuleret i samarbejde med borgergrupper i kvarteret. Baggrunden for at Sundholmsvej kvarteret er udvalgt til områdeløft er – som kommunen beskriver i sin ansøgning – at der er tale om et fattigt kvarter:

'...fattigt på fælles mødearealer, attraktive byrum, bymæssige aktiviteter og grønne arealer. Samtidigt er kvarteret fattigt på tilknytning til arbejdsmarkedet, på faglige kvalifikationer, positive integrationsoplevelser og fattigt på tryghed. Kvarteret er fattigt på butikker, kulturinstitutioner og idrætsfaciliteter og fattigt på sundhed. Sundholmsvej kvarteret er derfor også fattigt på positiv omdømme og på besøgende' (ansøgning om Områdeløft, Sundholmsvej kvarteret – mod et bæredygtigt byområde, Københavns Kommune, januar 2008).

Målet med en helhedsorienteret områdeindsats er:

'at aktivere de mange potentialer, der er i området, og derved gøre kvarteret rigt og bæredygtigt, et område som ikke længere virker råt, uspændende og afvisende. Med en helhedsorienteret indsats som områdeløft, der ser på alle de ovennævnte problemstillinger og som netop gør en stor indsats for at få inddraget kvarterets beboere i kampen for at få deres kvarter ind i en positiv udvikling, kan kvarteret blive et rigt område' (ansøgning om Områdeløft, Sundholmsvej-kvarteret – mod et bæredygtigt byområde, Københavns Kommune, januar 2008).

Områdeløft lægger op til at borgerne har en høj grad af medbestemmelse. Der skal udformes et program for områdeløftet baseret på en proces hvor borgernes interesser afdækkes og de inviteres til at arbejde videre med ideerne i en række borgergrupper. Derfor er nedenstående kun forslag til hvad der kan komme til at ske. Forslagene er hentet fra Områdeløfts ansøgning til Velfærdsministeriet, der har karakter af en problematisering af de nuværende tilstande i kvarteret og en tematisering af hvor det forventes at der sættes ind.

Områdeløftansøgningen peger på følgende 9 indsatsområder

- Kvartermiljø
- Boligmiljø
- Boligsociale problemer
- Beskæftigelse
- Erhverv
- Kultur- og idrætsliv
- Børn og unge
- Sundhed
- Miljø

KVARTERMILJØ

Sundholmsvej-kvarteret Syd

Byrummene i området fremstår som meget nedslidte og uden mulighed for ophold og bymæssige aktiviteter, hvilket bevirker at der mangler fælles mødesteder. Det fysiske byrum skal have en opgradering ved at omdanne eksisterende pladser.

Byrummet i Telemarksgade kan omdannes til en offentlig kvarterplads med et urbant udtryk.

På Kornblomstvej kan den grønne stribe med fordel opgraderes til en "blød" park med fokus på rekreation og leg. Parken vil endvidere kunne kæde Sundholmsvej-kvarteret Nord og Sundholmsvej-kvarteret Syd sammen på en ny måde.

Skotlands plads kan gøres til områdets centrale plads. For at fremme dette foreslås det at parkeringsarealet i den nordøstlige ende nedlægges.

Sundholmsvej-kvarteret er i dag, i kraft af de barrierer som bebyggelser og trafikerede veje skaber, afskåret fra de rekreative arealer i byen. Der kan derfor skabes grønne forbindelser som skal bringe området tættere sammen med Amager Fælled, Havneparken på Islands Brygge, Kløvermarken og Christianshavns Volde.

Sundholmsvej kvarteret Nord

To byrum, som allerede er bearbejdet ved Norgesgade og Brigadegården, kan ved en yderligere renovering blive mere indbydende som opholdsrum.

BOLIGMILJØ

Sundholmsvej kvarteret Syd

Der er etableret et fælles gårdanlæg i 6 karréer og der er igangsat etablering af anlæg i yderligere 6 karéer. Endvidere foreslås det at der etableres 5 yderligere anlæg.

Kommunen foretager en visuel bygningsregistrering mhp. at vurdere prioriteringen af ansøgninger til bygningsfornyelser.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Der er etableret et fælles gårdanlæg i 6 karréer og der er igangsat etablering af anlæg i yderligere 6 karéer. Endvidere foreslås det at der etableres 6 yderligere anlæg.

BESKÆFTIGELSE

Sundholmsvej kvarteret Syd

Kvarteret er omfattet af Københavns Jobcenters ordinære tilbud om rådgivning, vejledning og nødvendig opkvalificering til ledige borgere og borgere udenfor arbejdsstyrken i området med henblik på at borgerne kommer i arbejde og/eller uddannelse.

Endvidere foreslås en åben rådgivning, som skal være med til at opkvalificere beboerne, ved at vejlede om uddannelse og jobmuligheder. Den åbne rådgivning kunne eksempelvis indeholde følgende aktiviteter: opsøgende aktiviteter i forhold til lokale ungdomsklubber, kvindeforeninger mv., mulighed for jobsøgning, opbygning af kontakter til lokale forretninger og virksomheder, mentorordning, formidling af lokale jobs herunder fritidsjob til unge.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Der er ingen særlige beskæftigelsesrettede projekter i området, men er dog omfattet af Københavns Jobcenters ordinære tilbud om rådgivning, vejledning og om nødvendigt opkvalificering af ledige borgere i området med henblik på at bistå ledige borgere med at komme i arbejde og uddannelse.

For at styrke indsatsen på arbejdsmarkedsområdet kan der etableres en åben lokal rådgivning- og vejledning om arbejde og uddannelse, som kan lave opsøgende aktiviteter hos områdets klubber og institutioner.

På samme måde kan der tilrettelægges lokale aktivitetstilbud evt. samarbejde med lokale forretninger og virksomheder. Eksempler på aktiviteter kan være mentorordning, opkvalificering af beboere, særlige indsats for eksempelvis kvinder af anden etnisk herkomst end dansk i kombination med pasningstilbud.

ERHVERV

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

For at tiltrække de unge af anden etnisk herkomst til vidensmiljøerne i Ørestaden, som eksempelvis IT-Universitetet, Copenhagen Living Lab, Københavns Universitet kan der etableres et endnu tættere samarbejde mellem områdeløft og disse institutioner.

KULTUR- OG IDRÆTSLIV

Sundholmsvej kvarteret Syd

Det foreslås at prøve at få foreninger og kulturinstitutioner fra resten af Amager til at tilbyde aktiviteter i selve Sundholmsvej kvarteret, for derved at opnå en lokal samhørighed.

Sundholmsvej kvarteret Nord

I Inden for en afstand af 500 m – 1 km af Sundholmskvarteret Nord ligger der en række kultur og idrætsfaciliteter. Der ønskes derfor at iværksætte initiativer, der kan bygge bro mellem beboere og de omkringliggende kultur- og idrætsstilbud.

BØRN OG UNGE

Sundholmsvej kvarteret Syd

Kvarteret dækkes hovedsagligt af Peder Lykke skolen og det er meningen af denne skal indgå i Københavnermodellen for integration. Kommende elever med anden etnisk herkomst tilbydes plads på anden skole med lavere andel af tosprogede elever. Ligeledes skal der iværksættes et netværkssamarbejde med de omkringliggende institutioner for at styrke skift og overgange mellem institutioner og skole.

Der er iværksat et mindre sprogstimuleringsprogram for tosprogede børn, der ikke er tilknyttet daginstitutioner. På ungdomsområdet er der etableret et integrationsprojekt "Garagen" som har et værested som tilbyder lektiehjælp, uddannelseshjælp og hjælp til jobsøgning.

Sundholmsvej kvarteret Nord

Kvarteret dækkes hovedsagligt af Amager Fælled Skole og det er meningen af denne skal indgå i Københavnermodellen for integration. Kommende elever med anden etnisk herkomst tilbydes plads på anden skole med lavere andel af tosprogede elever. Der er iværksat et mindre sprogstimuleringsprogram for tosprogede børn, der ikke er tilknyttet daginstitutioner

På ungdomsområdet er der iværksat et boligsocialt projekt i forhold til Telemarkskvarteret og et opsøgende arbejde med base i Ungehuset i Norgesgade.

SUNDHED

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

Der er allerede en række projekter i gang gennem Folkesundhed i København og disse kan implementeres i kvarteret:

- Bevægelseskorps, målrettet daginstitutioner der har brug for ny inspiration
- Sund børnemad/FSK's Sundhedsformidlere og Fødevarestyrelsens Rejsehold underviser de etniske forældre
- Move@school, inspiration til bevægelse i skolen

- Idræt og Samvær (ISA), tilbud til skolerne om hjælp til etablering af idræt på skolen efter skoletid hvor elever fra 8.-9. klasse træner deres yngre kammerater.
- Besøg af røg- og rusmiddelguider, skolebaserede tilbud
- Sundhed på dit sprog, sundhedsformidling til etnisk voksne
- Rygestop, særlig indsats i lokalområderne
- Containeridræt (*kun Nord*)

MILJØ

Sundholmsvej kvarteret Syd og Nord

De igangværende initiativer i området omhandler at København Kommunes institutioner får løbende tilbud om kurser i økologi. Ligeledes skal de kommunale bygninger renoveres, ligesom der etableres et samarbejde med virksomheder, boligforeninger og Agenda 21, samt kampagner over for borgerne, for at imødekomme kommunens mål om at reducere CO₂ udledningen med 20 pct.

Et kommende initiativ kunne være at etablere flere skraldesug i området og dermed minimere antallet af skraldebeholdere opstillet i baggårde og dermed også give plads til flere rekreative arealer.

Kvartermiljøstationer er en anden mulighed, hvor der er mulighed for affaldssortering.

Københavns Miljønetværk kan tilbyde at hjælpe de små virksomheder i området med at blive mere miljørigtige ligesom de kan give inspiration til frivillige virksomhed, der ønsker at reducere deres miljøbelastning.

SUNDHOLMSVEJKVARTERET NORD

For at profilere Sundholmvej kvarteret Nord som et bæredygtigt område kan der iværksættes miljøsparende tiltag på hustands eller ejendomsniveau, som eksempelvis sekundavand/spildevand til vaskerier, havevanding og toiletskyl. Der kan oprettes et pilotprojekt bestående af enkelte borgere i kvarteret.

SAMARBEJDET MED OMRÅDELØFT

De overordnede indsatsområder i Områdeløftet ligger rigtig godt i tråd med de tanker der ligger i helhedsplanen og derfor vil det også være naturligt at etablere fælles projekter på en række områder. Derudover vil sekretariatene for henholdsvis helhedsplanen og områdeløft indgå et lokalefællesskab, hvor der deles projektsekretær, huslejeudgifter og øvrige driftsomkostninger. Endnu er det ikke muligt at konkretisere præcis hvor der skal samarbejdes eftersom områdeløfts konkrete indsats vil afhænge af den kommende borgerinddragelsesproces. Dog er der indgået en aftale omkring fælles drift af Naboskolen, hvilket vil blive beskrevet nærmere dels i afsnit 5 og dels i afsnit 9

5 Tilgang og temaer

Tankerne om at arbejde med ressourcebaseret tilgang i områdebaseret byudvikling har udviklet sig her i landet de sidste år med inspiration fra bl.a. USA og England. Denne tilgang til

udviklingsarbejdet er opstået i erkendelsen af, at der ikke i sig selv skabes værdi i et byområde, hvis der udelukkende fokuseres på problemer og ekstern hjælp til at løse problemerne. I den ressourcebaserede tilgang er metoden overordnet at identificere eksisterende og potentielle ressourcer i området. Disse ressourcer søges inddraget, udviklet og koblet for at danne nye selv bærende sociale, professionelle og civile netværk.

Denne tilgang har dannet grundlag for såvel "Familie og netværk" ansøgningen som for helhedsplanen i Telemarksgade. Den er desuden bærende for den overordnede mission i Socialforvaltningen i Københavns Kommunes om at borgerne får mulighed for at udvikle og udnytte egne ressourcer til at realisere et godt liv og bidrage til samfundet.

For at underbygge denne tilgang i praksis oprettes der i samarbejde med Områdeløft en "Naboskole". "Naboskolen", der konceptmæssigt er udviklet af Voksenpædagogisk Center, har, i sin egenskab af lokalt kompetenceudviklingscenter, til formål mere målrettet at bidrage til en styrkelse af handlekompentencen blandt beboerne. Hvordan Naboskolen mere konkret kommer til at arbejde i forhold til helhedsplanens temaer vil blive beskrevet i afsnit 9

Med den ressourcorienterede tilgang som grundlæggende tankesæt og Naboskolen som understøttende element er der formuleret tre hovedtemaer i helhedsplanen:

- Bomiljø og Naboskab
- Børn og Unge
- Integration og Netværk

For hvert hovedtema er der formuleret et sæt mål, milepæle og succeskriterier. For de enkelte delprojekter lægges der imidlertid op til, at mål, milepæle og succeskriterier formuleres på en medarbejderworkshop, der afholdes som led i opstartsfasen. Workshopen afholdes for at skabe en fælles forståelse af hvordan mål, milepæle og succeskriterier formuleres og hvordan der skal arbejdes efter dem. Workshopen vil blive beskrevet nærmere under overskriften "opstartsfase"

I de kommende afsnit vil de enkelte hovedtemaer og aktiviteterne herunder blive beskrevet nærmere.

Hovedtemaer og aktiviteter

Helhedsplanens aktiviteter har to hovedformål; at øge kompetencer og handlemuligheder hos de udsatte beboere og udnytte og fastholde ressourcerne hos de ressourcestærke beboere. Ønsket er, at de beboere der i dag lægger deres tid og overskud udenfor boligområdet kan motiveres til at investere nogle af deres ressourcer i boligområdet til gavn for de beboere der har knapt så mange ressourcer. Dette udmønter sig i, at de fleste af aktiviteterne i større eller mindre grad bygger på rekruttering af frivillige enten som aktivitetens hovedelement eller som del i at optimere indsatsen.

Samtidig er det afgørende at de beboere der i forvejen gør en stor indsats i afdelingerne eksempelvis i afdelingsbestyrelserne oplever at deres arbejde værdsættes og deres viden inddrages i indsatsen. Derfor skal dialogen med afdelingsbestyrelserne og de øvrige frivillige danne rygrad for alle aktiviteter i helhedsplanen.

For yderligere at understøtte det frivillige engagement både blandt nye og gamle aktive afsættes en tværgående pulje til "pleje" af de frivillige, som vil blive beskrevet nærmere under afsnit 11.2. Desuden er der afsat en tværgående pulje til beboerdrevne aktiviteter, som bliver beskrevet i afsnit 11.1.

Med udgangspunkt i en empowermenttankegang skal helhedsplanens aktiviteter fungere som et springbræt for såvel ressourcesvage som ressourcestærke til at få mere ud af deres lokalområde og hinanden. For de ressourcesvage skal dette på sigt være med til at øge deres adgang til beskæftigelse, uddannelse og fritids- og kulturtilbud.

Således skal helhedsplanindsatsen ikke overtage kommunale opgaver eller fungere som eksempelvis parallel jobformidling, men som en lokal aktør som beboerne føler, kan bibringe dem noget nyt, lige meget hvad deres udgangspunkt er.

6 Bomiljø og Naboskab

Temaet Bomiljø og Naboskab handler i bund og grund om, at gøre Sundholmsvej kvarteret til et mere attraktivt sted for alle. Et sted hvor man har lyst til at bo og opholde sig både i kraft af et godt naboskab og nogle trygge og velfungerende fysiske omgivelser. Helhedsplanindsatsen kan ikke omfatte deciderede fysiske tiltag, men den kan søge at påvirke vedligeholdelsesniveau, tryghed og ansvarfølelse i boligområdet. Bomiljø og Naboskab skal gennem en flerstrengt indsats arbejde med at forebygge hærværk og uhensigtsmæssig brug af lejligheder og fællesarealer; øge miljøbevidstheden, understøtte fælles aktiviteter i og imellem afdelingerne samt arbejde for et trygt boligområde.

Den sociale vicevært bliver sammen med den boligsociale medarbejder ansvarlig for aktiviteterne under Bomiljø og Naboskab. Den sociale vicevært har været i funktion i Telemarksgade i knap et år når helhedsplanen for Sundholdsvej kvarteret startes op.

Som én af de første opgaver gennemførte den sociale vicevært en "miniforskønnelse" i samarbejde med beboere og ejendomsfunktionærer i de involverede afdelinger. Formålet var at afdelingerne skulle tage sig godt ud til startskudsarrangementet for helhedsplanen samt skabe en basis for at beboerne blev inddraget i at passe bedre på fællesarealerne. Efterfølgende har der været afholdt flere arbejdsdage henover sommeren på initiativ fra afdelingerne selv.

I helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret vil den sociale viceværts område udstrækkes til at dække alle afdelingerne, og opgaverne vil få en mere koordinerende karakter. Det er ikke muligt at udføre det samme arbejde i alle 14 afdelinger og derfor lægges der i den samlede helhedsplan op til en bredere inddragelse af ejendomsfunktionærerne i det arbejde den sociale vicevært udfører i dag.

Når helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret startes op vil den sociale vicevært i samarbejde med beboere og ejendomsfunktionærer gennemføre en miniforskningsundersøgelse i samtlige afdelinger. Opgaven er desuden at understøtte beboernes ønsker til mindre ændringer i gårdmiljøerne eller i den praktiske gennemførelse af fællesarrangementer og aktiviteter. Den sociale vicevært er også i dag ankermand på lommepengeprojektet for afdelingernes børn og unge. Sideløbende fungerer han som "mentor" og koordinator for miljøambassadørerne, hvor første hold nu er færdiguddannede og fase to omkring formidling af deres viden til de øvrige beboere skal sættes i værk (projektet beskrives nærmere i afsnit 6.2). Desuden kommer han til at være tovholder og "mentor" for ejendomsfunktionærer version 2.0, der beskrives i afsnit 6.1.

Endelig er den sociale viceværts opgave at hjælpe ejendomsfunktionærerne med at forebygge og følge op på uhensigtsmæssig brug af lejlighederne, der kan skade både rum, inventar, miljø og helbred. Den sociale vicevært har mulighed for at gå dybere ind i et beboerforløb omkring hvorfor problemerne opstår og hjælpe beboerne til en mere hensigtsmæssig brug, der både gavner beboeren selv og afdelingen som helhed.

En vigtig opgave for den sociale vicevært vil i opstartsfasen være at etablere en god dialog med ejendomsfunktionærer og bestyrelser i de nytilkomne afdelinger. De bliver nemlig meget vigtige medspillere i forhold til at kunne realisere udvidelsen af de projekter han hidtil kun har kørt i VIBO regi og naturligvis også i forhold til de nye projekter der skal sættes i gang.

6.1 Ejendomsfunktionær version 2.0

Ejendomsfunktionær version 2.0 er tænkt som et tilbud til boligorganisationernes ejendomskontorer om, at én eller flere af deres funktionærer får mulighed for at tilegne sig ny viden og indgå i en funktion som social vicevært. Det er op til den enkelte boligorganisation i hvor stort omfang de vil gøre brug af tilbuddet. Der afsættes midler i budgettet til frikøb af timer til dette arbejde ligesom der afsættes midler til opkvalificerende kurser.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er ejendomsfunktionærer i de enkelte afdelinger/boligorganisationer, der gerne vil arbejde mere beboerrettet og ønsker at tilegne sig ny viden.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Initiativet startes op i efteråret 2009, hvor planlægning, motivering og rekrutteringen af interesserede ejendomsfunktionærer begynder. Opkvalificeringen startes op ved årsskiftet 2009/10. Hermed falder det sammen med den periode hvor medarbejderen i "hærværk til netværk" er i kvarteret fuld tid, og kan være med til at understøtte arbejdet med at rekruttere og opsøge kursustilbud, samt følge op på ejendomsfunktionærerne version 2.0's arbejde.

På sigt er det meningen at ejendomsfunktionærerne version 2.0 kan overtage den sociale viceværts praktiske opgaver omkring arbejdsdage, lommepengeprojekter og beboerforløb. Det er

med til at frigive noget tid hos den sociale vicevært til at arbejde mere målrettet med miljøambassadørerne og nye miljøtiltag i kvarteret. Samtidig – og ikke mindst, er det med til at forankre den boligsociale del af funktionærarbejdet i ejendomsfunktionærgrupperne. Håbet er, at afdelingerne efter helhedsplanens udløb vil prioritere at afsætte ressourcer i deres driftsmidler til en medarbejder med kompetencer som social vicevært, evt. i et samarbejde på tværs af boligorganisationer.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Rekrutteringen og motiveringen skal foregå i et samarbejde mellem den nuværende sociale vicevært, projektlederen for "fra hærværk til netværk", uddannelseslederen fra Naboskolen samt ejendomslederne fra de enkelte ejendomskontorer.

Den nuværende sociale vicevært vil sammen med medarbejderen fra hærværk til netværk fungere som "mentor" for de nye sociale viceværter i hele helhedsplanperioden. Der oprettes desuden et erfaringsudvekslingsforum for ejendomsfunktionærer version 2.0 hvor de kan mødes og udveksle metoder, succeshistorier og faldgruber i arbejdet som social vicevært.

6.2 Miljøambassadørerne

Miljøambassadørprojektet er inspireret af Miljøformidlerprojektet, som er blevet gennemført i en række almene bebyggelser i København. Projektet blev startet op som led i den igangværende helhedsplan for Telemarksgadekvarteret, og de første 16 ambassadører er nu uddannet. Baggrunden for projektet var den uhensigtsmæssige brug af lejligheder og fællesarealer som både afdelingsbestyrelser og ansatte i boligområdet oplevede, samt ønsket om at styrke ansvarsfølelsen og ejerskabet til afdelingerne. Miljøambassadørprojektet videreføres nu i den samlede helhedsplan. Ønsket er at miljøambassadørerne fremover også kan deltage i planlægningen og gennemførelsen af mere overordnede kvartersdækkende miljøindsatser evt. i samarbejde med Områdeløft.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er kvinder i de almene afdelinger som ønsker at gøre en indsats for miljøet og ansvarsfølelsen. Kursus udbydes for nuværende kun til kvinder for at sikre sig at så mange som muligt kan deltage idet ønsket er, at ambassadørerne repræsenterer et bredt udsnit af de nationaliteter der er bosiddende i kvarteret. Det letter nemlig i mange tilfælde kommunikationen, hvis det er en person af samme nationalitet/kulturelle baggrund, der formidler informationerne. Både rent sprogmæssigt, men også fordi der kan være en fælles forståelse for, hvorfor ting gøres på bestemte måder. Samtidig er det vigtigt at der er ambassadører fra alle boligorganisationer, da der er stor forskel organisationerne imellem og derfor også forskelligt hvilke informationer og værdisæt der skal formidles i den enkelte afdeling.

Det kan på sigt vurderes om man ønsker at udbyde et kursus for mandlige miljøambassadører, hvor fokus måske er drejet mere over på det ydre miljø.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Miljøambassadørerne vil komme til at virke som guider for beboerne i forhold til generelle bo-kompetencer, affaldshåndtering og energiforbrug. Herudover skal de virke som velkomstkomite for

nytilflyttere hvor de både står for at informere om ovenstående og at informere om de sociale tilbud der er i den enkelte afdeling og under helhedsplanen generelt. Endelig skal de være opsøgende i det daglige hvis de bliver opmærksomme på noget, der ikke fungerer eller kunne fungere bedre, samt stå til rådighed for beboerne hvis de har spørgsmål omkring boligmiljø, indeklima, affaldshåndtering eller andet. Konkret bliver det miljøambassadørernes opgave at aflægge et grønt besøg hos samtlige husstande under helhedsplanen som opstart på ordningen og herefter hos nytilflyttede.

For at klæde dem på til disse opgaver gennemgår de kursusrække på 11 gange 2 timer omkring indeklima, kemikalier og vandmiljø, energiforbrug, affaldshåndtering samt kommunikation og formidling. Kurset, der afholdes af Agendacenter Amager, er en blanding af øvelser, undervisning og ekskursioner. Kurset vil som udgangspunkt foregå på dansk, men med tilknyttet tolkebistand. Der vil hver gang være forplejning og mulighed for børnepasning. Kurset afsluttes med en diplomoverrækkelse. Det første kursus for den samlede helhedsplan forventes afholdt i foråret 2010.

Når kurset er overstået og ambassadørerne begynder at fungere i området, mødes de en gang om måneden eller efter behov med den sociale vicevært. I øjeblikket pågår arbejdet med at udvikle en procedure og et sæt materiale til henholdsvis de grønne besøg og velkomstbesøgene i forbindelse med uddannelsen af de første miljøambassadører i Telemarksgadekvarteret. Dette skal naturligvis revideres i forbindelse med at projektet udbredes til hele kvarteret og der uddannes nye ambassadører. Her vil der være behov for at udarbejde et sæt for hver enkelt boligorganisation, da det vil være forskellige informationer der skal gives. Procedurer og materialer skal sikre, at alle beboere får og forstår de væsentligste praktiske oplysninger omkring det at bo i de enkelte afdelinger. Samtidig skal det bidrage til at formidle et mere generelt værdisæt til nye beboere, således at de fra starten føler, at de er en del af et fællesskab dels i boligorganisationen og afdelingen, men også i kvarteret.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Rekrutteringen af ambassadørerne kommer til at foregå dels igennem de nuværende ambassadørers netværk samt ved information og opsøgende arbejde af den sociale vicevært og "fra hærværk til netværk" medarbejder.

Tilrettelæggelsen og gennemførelsen af kurset varetages af det lokale Agenda 21 center⁴, der også løbende kan bistå med råd og vejledning til ambassadørerne. Dog vil det være den sociale vicevært, der er den primære kontaktperson for ambassadørerne og som skal motivere og understøtte deres aktiviteter.

Også ejendomsfunktionærerne, og ikke mindst ejendomsfunktionærerne version 2.0, bliver vigtige samarbejdspartnere for miljøambassadørerne, da det i høj grad er dem der har fingeren på pulsen i forhold til problemer med bomiljøet i afdelingerne. Desuden vil de kunne bistå med de mere praktiske opgaver, der kan komme i forbindelse med ambassadørernes tiltag i kvarteret.

6.3 Kvartersvægterne

Med inspiration fra Natteravnene og andre lignende initiativer skal der opbygges et hold af "kvartersvægtere". Mens de øvrige tiltag såvel under Bomiljø og Naboskab som under Børn og Ungeindsatsen primært er forebyggende og formidlende, skal kvartersvægterne fungere som akut

problemløser og konfliktmægler når de ansatte i området er gået hjem. En frivillig indsats baseret på lokale kræfter har flere fordele. For det første bliver det synligt at 'almindelige' voksne tager et ansvar for børn og unges adfærd, dvs. voksne der måske selv er forældre og selv bor i området. Det vil medføre en anden form for social kontrol end hvis det er 'pædagoger' der fortæller de unge hvordan de skal opføre sig. For det andet modvirker en lokal og frivillig indsats den kommunikationsbarriere der kan være i, at det er udefrakommende "eksperter", der kommer og fortæller de unge hvordan de skal opføre sig.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er voksne beboere over 30, der har lyst til at indgå i et kompetenceudviklende forløb i forbindelse med deres frivillige arbejde. Det tilstræbes at få en blanding af kvinder og mænd fra alle afdelinger og gerne med forskellig etnisk baggrund.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETEN

Kvartersvægterne skal tage form af et netværk af voksne fra afdelingerne, der er synlige i gadebilledet sen eftermiddag og aften for at forebygge konflikter og hærværk. Desuden skal kvartersvægterne have et mobilnummer, der altid kan ringes til hvis der opstår konflikter eller der udøves hærværk på gaden. Telefonen går på skift imellem vægterne, så de altid er tilgængelige.

Udover at være konfliktløsende kan kvartersvægterne også bruges i en hurtig indsats når der er begået hærværk udenfor ejendomsfunktionærernes normale arbejdstid. Eksempelvis ved umiddelbar overmaling af graffiti eller sammenfejning af glasskår. En sådan hurtig indsats har andre steder vist sig meget effektiv som forebyggelse især mod graffiti.

Indsatsen i Kvartersvægterne er ulønnet og baseres på frivillige beboere fra de forskellige afdelinger. Der er afsat midler til indkøb af ens jakker eller lignende, således de bliver synlige og genkendelige i gadebilledet. De frivillige skal desuden "klædes mentalt på" til at løfte opgaven. I den forbindelse udvikles et kursusforløb for interesserede beboere.

Kursets tilrettelæggelse og afholdelse sker med bistand fra Naboskolen. Kurset skal bestå af en blanding af teori og praktiske øvelser i konfliktmægling, kommunikation og kulturforståelse. Der startes hvis muligt op med 20 deltagere. Kurset er beregnet til at løbe over 6 uger én gang om ugen af 2 timer. Tanken er at kurset kan gentages løbende efter behov, således at der opretholdes et team på minimum 10 frivillige i kvartersvægterne.

Kvartersvægterinitiativet er en del af helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret, hvor det dog går under navnet "udrykningsteam". Det er endnu ikke startet op, og derfor er det besluttet at udskyde opstarten til Sundholmsvej kvarterets helhedsplan starter op. Dermed får man alle med fra starten hvilket er en fordel i forhold til kursusafholdelse og bestilling af jakker eller lignende.

ORGANISERING OG SAMARBEJDE

Den boligsociale medarbejder skal fungere som daglig koordinator og yde bistand til kvartersvægterne, når kurset er overstået og vægterne er i funktion.

Kvartersvægterne skal have et tæt samarbejde med ejendomsfunktionærer og afdelingsbestyrelser i de enkelte afdelinger. Dermed kan de tilrettelægge deres ture i kvarteret efter hvor behovet er størst i en given periode samt hvordan de bedst kan understøtte hærværksbekæmpelsen.

Det er vigtigt at kvartersvægterne ikke kommer til at blive opfattet som et kvarterspoliti. Hvis der allerede er begået noget kriminelt eller mindre konflikter optrappes, skal politiet tilkaldes. Derfor er det afgørende at kvartersvægterne kommer til at indgå i et tæt samarbejde med det lokale politi, herunder også de to SSP-betjente tilknyttet Amager Politis kriminalpræventive afdeling.

Endelig skal kvartersvægterne være i dialog med børn og unge medarbejderne omkring de unge, så de er opdaterede på hvad der rører sig og hvilke konflikter, der måtte ligge og ulme.

6.4 Mål

Målet med indsatserne under Bomiljø og Naboskab er, at skabe et godt miljø i Sundholmsvej kvarteret både socialt og i forhold til energiforbrug og genanvendelse. Samtidig er målet at ansvarsfølelsen og ejerskabet overfor såvel boliger som fællesarealer øges og at udgifter til vedligehold som følge af u hensigtsmæssig brug mindskes.

6.5 Milepæle

Juli 2009: Miniforskønnelser i alle afdelinger er afsluttet

September 2009: Kvartersvægtere er rekrutteret

November 2009: Kvartersvægtere er i funktion

December 2009: Ejendomsfunktionærer til "ejendomsfunktionærer vers. 2.0 er rekrutteret

September 2010: Ejendomsfunktionærer 2.0. har overtaget lomme pengeprojektet, arbejdsdage og beboerforløb

Maj 2010: Miljøambassadørkurset er afsluttet

August 2010: Materialer til grønne besøg og velkomstbesøg og grønne besøg er udviklet

November 2010: Grønne besøg er gennemført blandt alle beboere

6.6 Succeskriterier

- Vedligeholdelsesudgifter relateret til mislighold eller hærværk er mindsket med 20 %
- Energiforbruget målt på vand, el og varmekonsum i afdelingerne er mindsket med 10 % i alle afdelinger
- 90 % af alle beboere i afdelingerne føler sig trygge ved at færdes i kvarteret om aftenen
- 75 % af alle beboere giver udtryk for at det sociale miljø i deres afdeling er blevet bedre end det var ved helhedsplanens start

7 Børn og unge

På et overordnet plan handler børn og unge indsatsen om at tilbyde nogle bedre rammer for et udfordrende og udviklende ungdomsliv til de grupper, der ikke benytter sig af de eksisterende overvejende kommunale tilbud. VIBO har i en årrække haft flere aktiviteter for børn og unge i BASIS 37, men udfordringerne i arbejdet med denne målgruppe isolerer sig ikke til VIBOS afdelinger alene.

Arbejdet med børn og unge i den fælles helhedsplan skal udvikles, så der vil være noget for både de mindre og større børn og aktiviteter der er fælles og stationære og aktiviteter der er afdelingsbaserede og mobile. Dette skyldes blandt andet, at der er stor forskel på hvordan henholdsvis mindre børn og større børn og unge orienterer sig i deres fritidsliv. De mindre vil primært bevæge sig i nærområdet, mens de større børn færdes i hele kvarteret.

Der ansættes en gårdpædagog som bliver det faste omdrejningspunkt i arbejdet med børn og unge, både den geografisk forankrede indsats i værestedet og den mobile opsøgende indsats på tværs af boligafdelingerne. Fagligt og praktisk vil gårdpædagogen være ansvarlig for at udvikle og videreføre samarbejdet på tværs mellem de interessenter der har fokus på børn og unge og kvarteret, herunder også områdeløftets børn og ungeindsats. Gårdpædagogen får også ansvaret for at initiere og tilrettelægge ad-hoc aktiviteter og events for og med børn og unge i takt med at behovet opstår. Hertil er afsat en særlig aktivitetspulje. Desuden bliver gårdpædagogen leder for den gruppe af gadeplansmedarbejdere som bliver den primære ressource i det opsøgende arbejde blandt børn og unge.

7.1 Gang i Gården

"Gang i Gården" er målrettet afdelingernes 6-12 årige børn. Indsatsen vil få sit fysiske udgangspunkt i idrætscontaineren, der i dag er placeret ved værestedet ved VIBOs afdeling 140. Den væsentligste del af indsatsen vil dog foregå med udgangspunkt i 3 ladcykler der turnerer rundt i gårdene med udvalgte legeredskaber fra containeren.

Gadeplansmedarbejderne vil være den drivende kraft i aktiviteterne. Der er taget udgangspunkt i at hver afdeling har besøg af "Gang i Gården" 2 gange om ugen af 4 timer. Aktiviteterne vil afhænge af hvad der den pågældende dag er kommet med på cyklen og hvad de enkelte gårdmiljøer kan tilbyde i sig selv. Herudover kan der planlægges fælles aktiviteter i forskellig skala og med mindre grupper indenfor målgruppen. Det kan også være ture ud af huset eller besøg fra klubber, idrætsforeninger eller andre foreninger fra lokalområdet.

Det skal tilstræbes at medarbejderne får faste gårde, så der opbygges et tillidsforhold både til børnene og deres forældre, og så de øvrige beboere og ansatte ved hvem der kommer i deres gård.

Gang i Gården startes op med en udsmykning af cykler og container. Hertil samles et hold børn hvor så mange afdelinger som muligt er repræsenteret. Den sociale vicevært kan inddrages i udsmykningen ligesom Fabrikken for kunst og design på Sundholmsvej med fordel kunne involveres.

Når ladcykler og container er udsmykket arrangeres en tour-de-gård, hvor ladcyklerne kører rundt til de forskellige gårde for at markere at de nu er i aktion. Touren afsluttes ved containeren, hvor der holdes en opstartsfest for Gang i Gården, hvor både børn og forældre er inviteret. Dette er også en måde at vise resten af kvarteret at der sker noget positivt og kan evt. bruges som anledning til at uddele flyers eller andet til forbigående og nysgerrige om helhedsplanen, dens tilbud og behovet for frivillige.

7.2 Værestedet

I regi af VIBO's helhedsplan drives i dag et lille værested der er indrettet i to rum på samlet ca. 40 kvm. I værestedet er der mulighed for at spille bordtennis, bordfodbold, playstation, se film, sport m.m. på storskærm, høre musik, sy, spille spil m.m. Værestedet ligger lige ud til mindre grønt område med fodboldmål og basketballkurve, som især i sommerhalvåret bliver en integreret del af værestedet. Værestedet har ikke de bedste fysiske betingelser som det er nu, og det er hensigten at flytte aktiviteterne over i det nye aktivitetshus, så snart det er opført.

I den fremtidige indsats vil værestedet primært være målrettet unge mellem 12 og 16, som i deres adfærd i forvejen er meget mobile i området, og derfor forventes selv at ville opsøge værestedet. Herudover skal gadeplansmedarbejderne i de enkelte gårde hjælpe med at understøtte at de unge fra de øvrige afdelinger også kommer i værestedet. Det vil være åbent 5 dage om ugen i 5 timer fordelt både på hverdage og weekender, eftermiddage og aftner. Bemandingen vil bestå af gårdpædagogen, gadeplansmedarbejdere og frivillige, således at der altid er to voksne til stede og minimum én ansat.

I værestedet er der i dag desuden 2 computere med internetadgang. Udenfor værestedets åbningstid, bruges PC'erne desuden når afdelingernes beboere har brug for en computer til f. eks. at skrive jobansøgninger på, lave lektier på eller andre ting, dette skal naturligvis også være tilgængeligt fremover.

Antallet af PC'ere skal på sigt øges, hvilket dog først er realistisk, når værestedet flyttes over i det nye aktivitetshus.

I værestedets regi vil der også kunne arrangeres ture for de unge ud af huset og der kan inviteres klubber, foreninger og andre til at komme i værestedet. Der er som led i formuleringen af helhedsplanen indgået en aftale med Team Amager om, at de kommer i værestedet 2 timer om ugen, hvilket skal være med til at påvirke de unge til at søge ind i klubberne i lokalområdet.

Aktiviteterne skal i høj grad basere sig på hvad der konkret rører sig blandt de unge på det givne tidspunkt og hvem der ellers kan etableres samarbejder med. Kravene fra unge til de aktiviteter de kan indgå i er forventeligt større end blandt de små. Derfor er der afsat en særlig aktivitetspulje til værestedet, foruden den overordnede aktivitetspulje til børn og unge.

Foruden de ovenstående aktiviteter er det ønsket at værestedet også er målrettet på at hjælpe de unge i forhold til skole/uddannelse, fritidsaktiviteter og fritidsjobs. Således er der indgået aftale med Ungerådgivningen om at være til rådighed i værestedet én gang om ugen ligesom der er etableret samarbejde med Ung i Job projektet under SSP Amager. Ideen bag Ung i Job er i meget korte træk at formidle fritidsjobs til unge mellem 13 og 18 år, der ikke selv formår at skaffe sig et fritidsjob. Der er også etableret et lektiehjælpstilbud i værestedet. Disse eksisterende tilbud skal suppleres af medarbejderne igennem opfølgning og motivation af de unge og der kan over tid også involveres andre projekter og samarbejdspartnere.

7.3 Lommepengeprojekt

VIBO har erfaringer med et lommepengeprojekt, hvor børn fra afdelingerne har faste arbejdsdage, hvor de laver forskønnelsesarbejde i boligafdelingerne under ledelse af den sociale vicevært og efter anvisning af opgaver fra ejendomskontoret. Én af opgaverne er at male kældervægge og løbende fjerne graffiti. Det er med til at give dem et blik for konsekvenserne af at ødelægge og

male på vægge og inventar i ejendommen, når de selv er med til at rydde op efter det. Som løn får børnene mod kvittering tilskud til positive fritidsbeskæftigelser.

Lommepegeprojektet ønskes udvidet til alle afdelinger. Udvidelsen skal ske sommeren 2009 når fra "hærværk til netværk" er til stede i kvarteret fuld tid, da de så kan understøtte den sociale vicevært i arbejdet. I praksis kan man forestille sig at de deler afdelingerne imellem sig, så "fra hærværk til netværk" dækker de sydligst beliggende afdelinger og den sociale vicevært de nordligst beliggende afdelinger.

Som beskrevet under Ejendomsfunktionærer 2.0 er det tanken at de overtager lommepegeprojektet i september 2010, så der er en overgangsperiode inden "fra hærværk til netværk" trækker sig ud af kvarteret.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Børn og unge indsatsen vil indgå i et netværk med nøglepersoner i de lokale skoler, klubber og fritidsinstitutioner, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Distrikt Amager, samt Socialcenter Amagers Børne- og Familieteam. Dette netværksarbejde foregår allerede. Således er der udformet en samarbejdsaftale mellem Basis 37 og Ungerådgivningen Amager Vest om indsatsen overfor unge fra kvarteret der vækker bekymring. Der er imidlertid potentiale for yderligere at udvikle netværk omkring børn og unge arbejdet ikke mindst i forhold til de lokale skoler.

En anden vigtig samarbejdspartner for børn og unge indsatsen er som nævnt Team Amager, der består af et opsøgende og udegående team på 6 medarbejdere og en teamleder. Medarbejderne er ansat under København Kommunes Børn- og Ungdomsforvaltning, og er forankret i klubberne på Amager. Det opsøgende team har som overordnet mål at få kontakt til klubløse unge, som er meget synlige i gadebilledet og skabe netværk for de 10 - 17 årige børn og unge, der opholder sig rundt omkring på gaderne. Team Amager laver projektorienterede indsatser i forskellige områder på Amager i samarbejde med sagsbehandlere, SSP, Politiet og boligsocialarbejdere.

Endelig er der i kvartererne omkring Telemarksgadekvarteret iværksat forskellige initiativer rettet mod børn og unge, og det er oplagt at der hentes inspiration til konkrete projekter her, for at trække på eksisterende erfaringer.

7.4 Mål

Målet med Børn og ungeindsatsen er at give børn og unge i afdelingerne et godt og kvalificerende skole- og fritidsliv og ruste dem til et godt voksenliv. Dermed er det håbet at hærværk og kriminalitet i kvarteret mindskes og trygheden øges.

7.5 Milepæle

April 2009 : Gadeplansmedarbejdere er ansat

: Udsmykningshold er rekrutteret

Maj 2009 : Tour-de-gård og opstartsfest for "Gang i Gaden" er gennemført

: Værested er åbent 5 dage om ugen

Juni 2009 : Lommepegeprojekt er startet op i alle afdelinger

September 2010: Ejendomsfunktionærer 2.0 har overtaget lommepegeprojektet

April 2012 : Værested er flyttet over i nyt aktivitetshus

7.6 Succeskriterier

- At 75% af alle unge under 18 har et fritidsjob
- At 90 % af beboerne ikke oplever at der er problemer med børn og unge
- At antallet af politiudrykninger knyttet til problemer med børn og unge er reduceret med 60%
- At hæværksrelaterede vedligeholdelsesudgifter er reduceret med 50%

8 Integration og netværk

Sundholmsvej kvarteret huser som det er beskrevet indledningsvis en stor andel familier der på den ene eller anden måde betragtes som udsatte. Det kan være økonomisk, psykisk, socialt, kulturelt eller en blanding af alle faktorer. Helhedsplanen ønsker at gøre en indsats for at disse familier bliver bedre integreret og får øget deres netværk og handlekompetencer i forhold til løsningen af deres problemer. Herigennem skal der ske en forbedring af beboersammensætningen – ikke ved udskiftning af beboerne, men ved at beboerne flytter sig fra én kategori til en anden i KÅS tabellerne på parametre som beskæftigelse og indkomst.

Integration og netværksindsatsen kommer til at tage udgangspunkt i det eksisterende familiekursus, hvortil der i dag er knyttet en familiekursusleder, der støttes i det praktiske af den boligsociale medarbejder. Med basis i den viden man får om de udsatte familier og deres problemer og behov vil der i løbet af helhedsplanindsatsen kunne tænkes flere aktiviteter ind i temaet. Ønsket er at man ikke blot "slipper" familierne når de er færdige med kurset, men også bruger energi på at bygge videre på den viden, motivation og netværk de har fået igennem kurset. Det bliver familiekursuslederens ansvar at følge op på de behov og ønsker der opstår undervejs ikke kun blandt familierne, men også blandt øvrige udsatte beboere.

Familierne har høj prioritet fordi problemerne her ikke blot påvirker de voksne men i høj grad også børnene. Det er de udsatte familier der opleves som den væsentligste kilde til kvarterets problemer og derfor er det også her det prioriteres at gøre en indsats.

8.1 Familiekurset.

Det første kursus startede op i Telemarksgadekvarteret i 2005 og er nu så småt i gang med rekrutteringen til det 3. kursusforløb, som skal køre fra februar til juni 2009. Projektet startede op i erkendelse af, at hvis man skulle stoppe den u hensigtsmæssige adfærd som flere børn og unge i området udviste, så var man nødt til at få fat i forældrene. Projektet trækker på erfaringer fra et lignende SSP-projekt gennemført på Indre Nørrebro i 2003.

Der var 12 familier tilmeldt det første kursus og i projektets anden runde var der 18 familier, hvoraf de fleste var gengangere fra forrige kursusgang. Formålet med at forlænge initiativet var at følge op og fastholde de medvirkende familier i den positive udvikling der nu er i gang, hvor forældrene er gået fra en tilstand af resignation til et aktivt forsøg på at påvirke deres børn i en positiv retning.

Det kan nævnes at nogen nu er startet på sprogskole, at flere har haft konstruktive møder med lærerne på deres børns skoler, der er forældre der har været på besøg i nærliggende fritids- og ungdomsklubber og har meldt deres børn ind. Herudover er der en række kvinder fra det første

familiekursus der nu mødes jævnligt og netop har bedt familiekursuslederen om hjælp til at få lidt mere indhold ind i deres møder.

MÅLGRUPPE

Familiekurset er målrettet forældre til udsatte og kriminalitetstruede børn og unge i alle afdelinger. Tilbuddet har tidligere primært været benyttet af familier med anden etnisk baggrund, hvilket afspejler sig i temaerne, men principielt kan også udsatte danske familier deltage i tilbuddet.

BESKRIVELSE AF AKTIVITETER

Det første familiekursus for alle afdelinger forventes at køre hen over vinteren 2009/10. Forud herfor ligger der dels en opfølgning på den 3. kursusrunde og de familier der deltog her og dels en tilrettelæggelses- og rekrutteringsfase. Kurset gentages med et halvt års mellemrum i hele helhedsplanperioden. Perioderne mellem kursusforløbene bruges til opfølgning på familierne fra de forrige kursusrunder samt planlægning og rekruttering til næste kursusrunde.

Herudover kan familiekursuslederen understøtte initiativer fra kursusedtagere imellem kursusrunderne. Eksempelvis aktiviteter i den føromtalte kvindegruppe eller andre lignende initiativer. Disse aktiviteter kan støttes af den generelle aktivitetspulje som administreres af projektsekretariatet.

Selve kurset består i at familierne inviteres og motiveres til at deltage i et kursusforløb over seks måneder, med fremmøde ca. to aftner og to weekend dage om måneden. Forløbet veksler mellem sociale og kulturelle arrangementer og undervisnings- og debataftner. Nogle aktiviteter vil være for hele familien og nogen vil kun være for voksne eller kun for børn.

Emnerne vil være; børns udvikling, børneopdragelse, skoler-, fritidsinstitutioner og idrætsklubbers forventninger til forældrenes involvering, integration og beskæftigelse for unge og voksne, Danmark som demokrati, såvel lokalt i boligafdelingen og idrætsforeningerne som kommunalt og nationalt. Undervisere vil primært være fra det lokale SSP-udvalg (skole, socialforvaltning og politi samt fritids- og ungdomsklubber) fra lokale idrætsforeninger og det lokale erhvervsliv. UU vejledningen vil også bidrage til kurset, med undervisning om strukturen i skole-uddannelsessystemet og hvad der forventes af forældre til skole- og uddannelsessøgende børn. Herudover kan der inviteres andre oplægsholdere til at dække særlige temaer, der er interesse for blandt deltagerne.

I forbindelse med at kurset udvides kan det være nødvendigt at dele deltagerne op i mindre grupper alt efter aktiviteten og oplæggenes karakter. Det kan være en fordel for kurset, da man derved kan tilgodese særinteresser bedre og det samlede kursus på den måde kan rumme flere forskellige typer af familier. Af samme grund er drifts- og aktivitetsbudgettet også hævet med 50%, så der er bedre mulighed for at tilgodese alle.

Som afslutning på kursusforløbet indgås der skriftlige aftaler mellem familiekursuslederen og forældrene om hvordan de konkret skal involvere sig i deres børns skole-, fritids- og arbejdsliv samt hvordan de som voksne selv bliver bedre integreret og eventuelt kommer i beskæftigelse.

Formålet er, at den nye viden forældrene tilføres motiverer dem til aktivt at tage ansvar for deres børns skole og -fritidsliv. Forældrene skal deltage i forældremøder på skolen og fritidsinstitutionerne, de skal deltage i beboermøderne i boligafdelingen, de skal deltage som

frivillige i boligområdet værested og de skal overvære deres børns idrætskampe og ledsage egne og andres børn til idrætskampe. Herigennem opnår de også selv at blive en del af et netværk i lokalområdet som kan være med til at hjælpe dem selv videre i forhold til integration og beskæftigelse.

Håbet er at familierne under familiekurset efterfølgende vil indgå aktivt i de øvrige aktiviteter i helhedsplanen og bidrage som frivillige eksempelvis i børne- og ungeindsatsen eller i Kvartersvægterne.

SAMARBEJDSPARTNERE OG ORGANISERING

Som allerede nævnt i beskrivelsen af aktiviteterne vil SSP-udvalget og UU vejledningen være vigtige samarbejdspartner. Det samme vil socialcenterets børne-familieteam og voksenteam være det. Der er allerede nu taget initiativ til nedsættelsen af en faglig følgegruppe for kurset, som når det overgår til den samlede helhedsplan, vil overgå til at være faglig følgegruppe for den samlede integration og netværksindsats. Socialcenter Amager har desuden et familiehus tilknyttet Amager Vest, der er et kommunalt tilbud til meget udsatte familier. De vil også kunne supplere og støtte familiekursuslederen i sit arbejde.

I forhold til at rekruttere familierne er det også væsentligt at familiekursuslederen er i dialog med såvel afdelingsbestyrelser som ejendomsmestre, da de ofte er de første til at opdage når der er problemer i familierne. Dette er særligt vigtigt når kurset udvides til at dække hele kvarteret da det her ikke er muligt at have den samme tætte kontakt til beboerne som der er i et projekt af mindre geografisk omfang. Samtidig vil det også være naturligt at der er et tæt samarbejde med børn og ungeindsatsen, der også kommer til at have en god føling med hvem de udsatte familier er.

8.2 Mål

Integration og Netværk har som målsætning at bryde den negative sociale arv i de udsatte familier i afdelingerne. Målet er at tilføre forældrene viden og handlekompetence i forhold til at give deres børn den bedst mulige basis for deres voksenliv og i forhold til at øge deres egen integration såvel i lokalsamfundet som i samfundet generelt.

8.3 Milepæle

Juni 2009 : 3. kursusrunde af familiekurset er afsluttet

September 2009: 1. kursusrunde for alle afdelinger er planlagt

December 2009: Familier til anden kursusrunde er rekrutteret

Maj 2010 : 1. fælles kursusrunde er afsluttet og der er indgået aftaler med alle familier

8.4 Succeskriterier

- Antallet af indberetninger til socialforvaltningen om familier fra afdelingerne er halveret
- 95 % af børnene i afdelingerne er tilknyttet et kommunalt institutions- eller klubtilbud
- 100 % af alle 16 årige i afdelingerne har gennemført folkeskolen i helhedsplanens år 5
- At 90 % af alle unge over 16 år er i gang med en ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse

9 Naboskolen

I et historisk perspektiv har tilegnelse af viden gennem undervisning og studier været et centralt element i udviklingen af det danske samfund. Helt tilbage fra etableringen af de første folkehøjskoler over arbejderne læsekredse til oprettelse af folkeoplysningsforbundene ses en linje, hvor læringsmiljøer og kompetenceudvikling har spillet en vigtig rolle for at øge den enkeltes og hele befolkningsgruppers muligheder for at skabe et bedre liv for sig selv såvel som sammen.

I udlandet såvel som herhjemme er der gode erfaringer med at udvikle områdebaserede boligsociale indsatser, hvor undervisning og kompetenceudvikling er centrale virkemidler. Det startede i USA i 1990'erne i Chicago og Californien. Disse projekter har givet inspiration til lignende forsøg i Europa og Danmark på forskellige felter og af forskellig varighed. Et godt eksempel er miljøambassadørkurserne, som efterhånden har kørt flere steder i landet. Det har også været brugt i længerevarende udviklingsprojekter i boligområderne Hageby i Norrköping og Nørremarken i Vejle (se www.dittnyahageby.nu og www.noerremarken.dk) Endelig har man i Holland arbejdet med konceptet 'Neighbourhood Academy', som også bygger på denne strategi.

Erfaringerne fra alle disse projekter viser, at det kan lade sig gøre at arbejde bevidst med at opfordre borgere til at involvere sig i forpligtende fællesskaber. Fælles for projekterne var, at aktiviteterne startede med borgernes bedste historier, håb og ønsker (Meisner 2002), og at tilgangen var ressourcebaseret, hvilket vil sige, at man tog afsæt i borgere og beboeres ressourcer og gav dem medbestemmelse og ansvar i forhold til projekterne.

Voksen Pædagogisk Center i København (VPC) har i noget tid arbejdet med at 'oversætte' det hollandske koncept "Neighbourhood Academy" til danske forhold under arbejdstitlen 'Naboskolen'. Idéen er at knytte voksenundervisning til konkrete projekter og aktiviteter i udvalgte boligområder. På den måde bliver voksenundervisningen til en aktiv medspiller i omsætningen af ønskerne i konkrete projekter og aktiviteter og i at fremme beboer- og borgerdeltagelse.

VPC ønsker at igangsætte et pilotprojekt med lokale naboskoler i tre konkrete boligområder og der er derfor indgået aftale omkring at implementere projektet i Sundholmsvej kvarteret som et samarbejde imellem VPC, Områdeløft og helhedsplanen.

Naboskolen skal fungere som en fælles ramme for den meget centrale del af arbejdet i såvel Områdeløft som helhedsplanen, der vedrører udvikling af beboernes lokale handlekompetencer. Naboskolen skal desuden fungere som en ramme for en udvikling af aktiviteter og netværk, der går på tværs af sociale grupper og på tværs af ejerformer, boligorganisationer og afdelinger.

Dermed skabes en basis for en forøgelse af både den sociale og den kulturelle kapital i området.

9.1 Målgruppe

Naboskolen henvender sig til alle kvarterets beboere lige fra den velfungerende socialt stærke i arbejde til de mere udsatte. Derudover henvender det sig til de øvrige mennesker der har deres daglige virke i kvarteret. Det kan være butiksejere, ansatte i boligafdelingerne, institutioner, skoler m.v.

9.2 Aktiviteter i Naboskolen

Naboskolen tager udgangspunkt i beboernes behov, ønsker og håb for deres kvarter. På baggrund af disse ønsker og visioner etableres nogle projektkredse, der retter sig mod gennemførelsen af

konkrete projekter og aktiviteter. Med udgangspunkt i temaet for projektkredsene tilknyttes relevante undervisere og der gives tilbud om relevante kurser og videreuddannelse, der forbedrer deres mulighed for at realisere deres idé. Mere vigtigt er det dog at beboerne herigennem opnår både formel og uformel uddannelse, erfaringer med aktiv deltagelse og motivation til videre uddannelse. Samtidig er forventningen at det skaber en platform for øget medborgerskab - i boligområdet og udenfor, i foreningslivet og på arbejdsmarkedet.

Til at køre Naboskolen ansættes en uddannelsesleder på fuld tid under helhedsplanen og Områdeløft bidrager med en projektleder i forhold til igangsættelse og fremdrift af faserne i projektet, som vil blive beskrevet nedenfor. Uddannelseslederen har ansvaret for at tilrettelægge kursus- og undervisningstilbuddene til projektkredsdeltagerne samt at stå for undervisning og coaching af interviewere og projektkredsledere.

Projektet består af 3 faser over 3 år, hvoraf de to første faser vil blive integreret i den borgerinddragelsesproces der skal lede frem til formuleringen af Områdeløfts Kvartersplan, hvilken kommer til at finde sted fra november 2008 og frem til sommeren 2009. Kort beskrevet indeholder faserne følgende elementer:

1. fase: Kortlægning og analyse af beboernes behov og ønsker

Første fase af Naboskolen består i en grundig afdækning af beboernes ønsker og ideer til konkrete forbedringer og aktiviteter i kvarteret. I naboskolekonceptet lægges der op til at denne kortlægning foretages af lokale der uddannes til at opsøge og interviewe andre beboere. Målet er at få andre grupper i tale end de ildsjæle der traditionelt tager ordet i borgerinddragelsesprocesser, hvor initiativet til at deltage skal komme fra borgeren selv. Hvordan processen helt konkret tilrettelægges vil ikke blive beskrevet her, da det vil ske i et samarbejde mellem Områdeløft og VPC.

2. fase: Etablering af projektkredse og indkredsning af uddannelsesbehov

På baggrund af fase 1 dannes projektkredse med henblik på gennemførelse af de ønskede forbedringer og aktiviteter. Der er i budgettet taget udgangspunkt i at der nedsættes 4 projektkredse. Ideen i Naboskolen er at projektkredsene ledes af lønnede lokale, der forud for og imens kredsene arbejder modtager uddannelse i procesledelse.

Den første opgave for kredsene er, at gå et spadestik dybere for at finde baggrunden for ønskerne og konkretisere dem og derefter udvikle konkrete projekter med afsæt i de indsamlede ønsker. For at give alle en mulighed for at bidrage til konkretiseringen indkredses videns- og uddannelsesbehov blandt deltagerne og der tilbydes undervisning og kurser undervejs i konkretiseringsfasen. Fase to munder ud i formuleringen af Kvartersplanen, der skal ligge klar i sommeren 2009.

Der kan dog også være projektkredse der falder udenfor rammerne af Områdeløfts bevilling og som kan tænkes realiseret i helhedsplanregi eller som må søges støttet fra helt andre sider.

Ligesom for fase et gælder det for fase to, at konkretiseringen af hvordan fasen skal forløbe vil ske i et samarbejde mellem VPC og Områdeløft.

3. fase: Projektkredsene arbejder

I fase tre fortsættes vekselvirkningen mellem konkret arbejde på projektet, uddannelse og afdækning af videre kompetenceudviklingsbehov, men denne gang i forhold til at få realiseret projekterne.

Uddannelsen kan både være undervisning, som kan foregå i eksisterende undervisningsregi og om undervisning, der etableres direkte til kredsens medlemmer eller til hold, der går på tværs af kredsene.

Gennem hele projektforsløbet arbejdes der med synliggørelse af lære- og arbejdsprocesserne og de konkrete resultater. Ved projekternes afslutning afholdes et større arrangement for alle beboere og interesserede, hvor resultaterne fremvises eller fremlægges alt efter projekternes karakter. Det vil i det hele taget blive lagt vægt på at synliggøre resultaterne og fortælling af gode historier fra projektforsløbet til øvrige beboere og dermed delagtiggøre alle i, at man kan opnå kompetenceudvikling og uddannelse ved at deltage i Naboskolen.

9.3 Samarbejdspartnere og organisering

Naboskolen bliver oprettet i et samarbejde mellem helhedsplanen, Områdeløftet for Sundholmsvej kvarteret og Voksen Pædagogisk Center (VPC). Områdeløft står for kortlægningen og nedsættelsen af projektkredsene og får det overordnede ansvar for gennemførelsen af de tre faser. VPC står for kontakten til uddannelsesinstitutionerne og tilrettelæggelsen af undervisningsdelen af Naboskolen. Helhedsplanen bidrager primært med midler, men projektsekretariatet vil derudover stå til rådighed for projektkredsene i forbindelse med realiseringen af projekterne.

9.4 Mål

Målet med Naboskolen er praktisk at understøtte den ressourcebaserede tilgang i helhedsplanen og medvirke til at øge den sociale og kulturelle kapital i området. Målet er samtidig at få en bredere borgergruppe inddraget i formuleringen og realiseringen af forandringer i kvarteret igennem nye metoder i inddragelsen.

9.5 Milepæle og succeskriterier

Det har ikke været muligt at formulere deciderede milepæle og succeskriterier for Naboskolen endnu. Disse skal formuleres i samarbejde med VPC og Områdeløft og dette har ikke kunnet nås inden helhedsplanen skulle afleveres.

Organisation og projektledelse

---

10 Organisationen

Organiseringen af arbejdet med den nye samlede helhedsplan rummer nogle udfordringer. Der er tale om at 14 almene boligafdelinger af forskellig størrelse med forskellige traditioner og med tilknytning til 4 boligorganisationer skal finde sammen i et konstruktivt samarbejde. Yderligere skal der etableres et tæt samarbejde med Områdeløft både formelt og i praksis. Udgangspunktet er derfor at skabe en organisation som på den ene side viser respekt for den enkelte aktørs særlige udgangspunkt og på den anden side har handlekraft og styringsevne i forhold til at nå helhedsplanens mål, milepæle og succeskriterier.

10.1 Styregruppe

Styregruppen vil bestå af én repræsentant fra hver af de almene organisationer (der udpeger en administrator eller beboerdemokrat efter eget valg) samt de kommunale parter der har direkte økonomisk andel i helhedsplanen. Det forventes at den valgte repræsentant har mandat til at træffe beslutninger i alle sager vedrørende helhedsplanen. Hvis det i den enkelte organisation findes relevant kan der oprettes baggrundsgupper, så baglandets holdning til evt. beslutningssager er afklaret forud for møderne.

Herudover kan én repræsentant for Områdeløfts styregruppe tilbydes en plads i styregruppen, dog uden stemmeret, for at sikre en god overordnet koordinering mellem de to indsatser.

OPGAVER, ANSVAR OG KOMPETENCER

Styregruppen er helhedsplanens besluttende organ.

Styregruppen har det overordnede ansvar for fremdriften i realiseringen af Helhedsplanen, og for at indsatsen gennemføres indenfor de angivne økonomiske og indholdsmæssige rammer som angivet i Helhedsplanen. Styregruppen er således ansvarlig for, at tilskuddet fra LBF anvendes indenfor de derfra fastsatte rammer. Styregruppen skal desuden sikre et aktivt og frugtbart samarbejde med områdeløftet.

Såfremt der opstår konflikter imellem to eller flere parter i de styrende såvel som udøvende organer, er det styregruppens opgave at skabe afklaring og drage eventuelle konsekvenser i denne forbindelse med henblik på at sikre det fortsatte arbejde.

Styregruppen træffer beslutninger i enighed.

MØDEAKTIVITET

Der afholdes møde i styregruppen mindst fire gange om året. På baggrund af fremlagte statusnotater fra projektsekretariatet og indstillinger fra de faglige følgegrupper drøftes Helhedsplanens fremdrift, økonomi og videreudvikling.

Mødet ved årets udgang er et eksplicit statusmøde, hvor de enkelte delaktiviteter drøftes, herunder eventuelle ændringer eller ophør af delaktiviteter. Herudover drøftes samarbejdsaftalens ordlyd, og den revideres, hvis der er behov for dette.

Sekretariatslederen for helhedsplanen fungerer som sekretær for styregruppen og står for indkaldelse, afholdelse og referataflæggelse.

10.2 Temafølgegrupper

I forbindelse med helhedsplanen for Telemarksgadekvarteret er der nedsat én samlet følgegruppe med en bred gruppe af lokale interessenter, herunder også repræsentanter for afdelingerne. I den udvidede helhedsplan ændres dette til, at der nedsættes en følgegruppe for hvert af de tre hovedtemaer i helhedsplanen. Én samlet følgegruppe ville blive voldsomt stor hvis den både skulle rumme fagfolk og lokale interessenter samt repræsentanter for alle afdelingerne så derfor denne tematiske opdeling.

Hver gruppe skal bestå af personer, som engagerer sig aktivt og direkte i arbejdet med det givne indsatsområde i helhedsplanen; dvs. frivillige fra boligområdet, faglige medarbejdere fra kommunen, lokale græsrodsgrupper, repræsentanter fra foreninger og det lokale erhvervsliv m.fl.

Grupperne nedsættes med udgangspunkt i den følgegruppe der allerede er etableret for Telemarksgadekvarteret og den følgegruppe der er på vej til at blive etableret for familiekurset. Øvrige medlemmer kan til enhver tid inkluderes i følgegrupperne, ligesom medlemmer frit kan vælge at trække sig fra følgegruppen. Således vil følgegrupperne hele tiden kunne tilpasses indsatsernes udvikling.

OPGAVER, ANSVAR OG KOMPETENCER

Følgegrupperne er helhedsplanens udviklende og arbejdende organ. Følgegrupperne er centrale for at sikre en levende og tværgående dialog mellem beboerne, ansatte og andre, der er aktive i de enkelte indsatsområder. Følgegrupperne kan foreslå og konkret varetage igangsættelsen af nye delprojekter indenfor helhedsplanens indsatsområder.

MØDEAKTIVITET

Følgegrupperne mødes efter behov, men mindst 4 gange om året. Det vil være den hovedansvarlige for hvert hovedtema der fungerer som sekretær for følgegrupperne.

11 Projektledelse

Den daglige ledelse af projektet vil være placeret i et projektsekretariat der kommer til at bestå af en Sekretariatsleder og en projektsekretær. Fysisk vil projektsekretariatet komme til at huse sammen med Områdeløfts sekretariat i det nye aktivitetshus der opføres ved VIBO's afdeling 140. Aktivitetshuset står dog ikke færdigt før omkring 2011. Indtil da har Områdeløft tilbudt at huse helhedsplanens sekretariat i midlertidige lokaler. Disse forventes først at kunne stå klar i løbet af 2009, og derfor vil sekretariatet i første omgang forblive i de tidligere Basis 37 lokaler i VIBO's afdeling 140. Nedenfor er indsat et kort der viser placeringen for det kommende aktivitetshus samt det nuværende kontor og værested.

Sekretariatslederen skal have overblik over den samlede boligsociale indsats og sikre at der er løbende information og kommunikation imellem de mange parter og boligsociale aktiviteter i området. Som allerede nævnt er projektsekretariatet desuden sekretariat for styregruppen.

Sekretariatslederen er daglig leder for de øvrige ansatte i projektet og varetager ansvaret for kontakten til projektets overordnede administrator i VIBO i spørgsmål omkring løn, ferie,

timeregistreringer mv. Samtidig administrerer projektsekretariatet to puljer der går på tværs af temaerne i helhedsplanen, hvilke vil blive beskrevet nedenfor. Endelig vil projektsekretariatet få ansvaret for opstartsfasen, evalueringen og forankringsfasen, der også vil blive beskrevet nærmere i det følgende.

11.1 Fælles aktivitetsmidler

Der etableres en pulje under den fælles helhedsplan som aktive beboere kan søge til at anvende i de enkelte afdelinger eller på tværs af afdelingerne. Midlerne kan også bruges til igangsættelse af initiativer taget i følgegrupperne. Projektsekretariatet administrerer puljen efter retningslinjer fastsat i styregruppen. Projektsekretariatet kan også være med til at støtte praktisk og organisatorisk op om aktiviteter igangsat for puljemidlerne.

11.2 Midler til frivillighedspleje

Projektsekretariatet kommer desuden til at administrere en pulje med midler til frivillighedspleje. Midlerne kan gå til særskilt opkvalificering af de frivillige, til fælles arrangementer eller til udstyr som de frivillige har brug for i deres arbejde.

11.3 Opstartsfase

Idet medarbejderne stort set er ansat vil opstartsfasen primært bestå i at få udbredt kendskabet til helhedsplanen til alle de involverede afdeling samt at få etableret organisationen i dens nye form.

ETABLERING AF ORGANISERING OG INDGÅELSE AF SAMARBEJDSAFTALE

Når pengene er bevilget vil første skridt for sekretariatslederen være at indkalde til et stiftende styregruppemøde, hvor der fremlægges forslag til en samarbejdsaftale på baggrund af organisationsbeskrivelsen i helhedsplanen. Samarbejdsaftalen skal desuden indeholde retningslinjer for, hvordan der skal handles i tilfælde af uoverensstemmelser i styregruppen og uddybende retningslinjer for administrationen af de tildelte midler.

INFORMATIONSPREDNING

Sekretariatslederen skal udforme en strategi for hvordan kendskabet til helhedsplanen bredes bedst muligt ud til ansatte, bestyrelser og beboere i alle involverede afdelinger. Denne strategi fremlægges på det stiftende møde i styregruppen. Som minimum skal der aflægges besøg i alle afdelingsbestyrelser og på alle ejendomskontorer.

MEDARBEJDERWORKSHOP

Opstartsfasen skal også indeholde en medarbejderworkshop, hvor samtlige medarbejdere i fællesskab gennemgår den samlede indsats og bliver fortrolige med hvad hinanden hver især skal i gang med og hvordan indsatserne hænger sammen. Workshoppen skal også bruges til at formulere "drejebog", mål, milepæle og succeskriterier for de enkelte delprojekter. Således skal workshoppen være med til at omforme helhedsplanen fra en papirplan til en operativ indsats.

Resultaterne fra workshoppen afrapporteres af sekretariatet og præsenteres i styregruppen.

11.4 Forankringsfase

Helhedsplanens år 5 vil delvis blive brugt til at afklare hvilke af helhedsplanens indsatser og projekter der er basis for at forankre i lokale institutioner, klubber, forvaltninger eller afdelingerne selv. Når denne afklaring er skabt kan de indsatser der skal videreføres i andet regi langsomt sluses over mens helhedsplanens medarbejdere stadig er i kvarteret. På den måde sikres det at den erfaring der er opbygget undervejs i helhedsplanforløbet gives effektivt videre til de lokale aktører og at brugerne af tilbuddene også får en chance for at opbygge et tillidsforhold til dem der måtte overtage.

Forankringen vil dog i stort omfang også foregå undervejs, eksempelvis som beskrevet under Ejendomsfunktionærer vers. 2.0., men også for de projekter der stopper før år 5 vil der skulle tænkes i forankringsstrategi.

11.5 Evaluering

Evalueringen af helhedsplanindsatsen vil være sammensat af en række forskellige metoder. Der er lagt vægt på at der i metodevalget er en kombination af resultatevaluering og procesorienteret evaluering samt at der sker både en evaluering af de enkelte indsatser såvel som en evaluering af den samlede indsats.

Foruden den evaluering der her er beskrevet forpligter helhedsplanen sig også til at indgå i et halvårligt evalueringskoncept i Københavns Kommune.

EVALUERING AF DE ENKELTE INDSATSER

De konkrete evalueringsmetoder skal vælges ud fra de succeskriterier der er opstillet for de enkelte indsatser under helhedsplanen. Der er således en tæt sammenhæng mellem succeskriterierne art og evalueringsmetoden. I det følgende er der eksempler på de evalueringsmetoder der forventes brugt i forbindelse med evalueringen af helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret.

Selve evalueringstrategien fastlægges dog som noget af det første i et samarbejde mellem sekretariatslederen og styregruppen.

Resultatevaluering betyder, at der særligt i midtvejs/slutevalueringen vil være fokus på helhedsplanindsatsens output og nytte. Der skal gøres status på en række punkter og denne status sammenlignes med de opstillede succeskriterier. Det giver nogle klare og let kommunikerbare resultater i forhold til at vurdere den samlede effekt.

Den procesorienterede evaluering indebærer, at der løbende indsamles oplysninger om forløb og virkninger samt om erfaringer med barrierer og muligheder. Det betyder, at indsatser der viser sig ikke at have den ønskede effekt eller hvor forudsætningerne ændres, kan justeres og tilpasses, så de anvendte ressourcer ikke spildes.

Indikatormålinger

Indikatormålinger bruges, hvor der er direkte kvantitative succeskriterier, og kan betegnes som en resultatorienteret evalueringsmetode. Det indebærer i mange tilfælde, at der påbegyndes en mere detaljeret registrering. Eksempelvis hvis det handler om at nedbringe den hærværksrelaterede del af vedligeholdelsesudgifterne med x %, forudsætter det udspecificering af

vedligeholdelsesudgifterne, hvor den hærværksrelaterede del udskilles. En indikatormåling skal som minimum udføres ved indsatsen start og når den fastsatte frist for opfyldelsen af succeskriteriet er nået.

Herudover kan det være godt at bruge som termometer undervejs, for at vurdere om man nærmer sig det opstillede succeskriterium.

Logbog

Som et redskab til den løbende kvalitative evaluering udvikles en logbog. Føringer af logbogen skal være forankret hos den ansvarlige for de enkelte hovedtemaer og skal føres efter et fastlagt princip og efter en skabelon. Logbogen skal samle op på de erfaringer, der gøres undervejs i processen, og hvilke resultater de enkelte projektmedarbejdere mener der er opnået. Logbogen skal primært bruges til justering af indsætserne undervejs.

Generel trivselsundersøgelse

En trivselsundersøgelse i området skal generelt foretages før, midtvejs og efter procesperioden på de 5 år. I Sundholmsvej kvarteret er der i 2008 gennemført en trivselsundersøgelse for Københavns Kommune som en del af evalueringen på beboerrådgiverordningerne. Således er der allerede lavet en førmåling.

Den kan især være med til at give et indblik i ændringer i trivsel og tryghedsfølelsen i afdelingerne. Samtidig kan de efterfølgende trivselsundersøgelser bruges til at evaluere på beboernes oplevelse af de igangsatte projekter.

Grupperevaluering

Grupperevalueringen er en dialogbaseret model, der anvendes hvor det ikke skønnes, at resultatet af en spørgeskemaundersøgelse vil være fyldestgørende. Det kan f.eks. være når der er tale om beboere der kun forstår lidt dansk eller når der er tale om børn og unge. Formen er bygget op omkring et kort spørgeskema, der identificerer hvem respondenterne er, og som er med til at spore deres tanker ind på, hvad den efterfølgende dialog skal dreje sig om. Selve dialogen tager udgangspunkt i spørgeskemaet, men giver mulighed for at svarene kan uddybes og eventuelle misforståelser kan imødekommes.

OVERORDNET EVALUERING

Den overordnede evaluering af helhedsplanindsatsen er procesorienteret og er baseret på, at hele projektorganisationen så vidt muligt inddrages i en årlig evaluering af helhedsplanprocessen.

Følgende punkter skal indgå som grundlag for de årlige evalueringsmøder:

- Visioner og målsætninger for indsatsen
- Formulering eller reformulering af målet for aktiviteterne og strategier for
- gennemførelse af aktiviteterne
- Identifikation af redskaber til dokumentation af fremskridt i forhold til målsætninger

Den overordnede evaluerings mål er at forbedre indsatsens resultater ved at udvikle og udbygge de involverede aktørers kompetente indflydelse på de projekter, arbejdsområder og funktioner, de arbejder med.

Frem for udelukkende at pålægge og gennemføre en resultatorienteret evaluering udefra, fremmer en løbende overordnet evaluering selvevaluering og selvjustering indefra gennem relativt overskuelige og simple tilbagevendende evalueringseancer gennem hele projektføreløbet.

Økonomi

Budget vedhæftet som bilag.